

ЦЕНТАР ЗА ПРАВОСУДНА ИСТРАЖИВАЊА

**МОДЕЛ АМАНДМАНА I до XXXVI НА УСТАВ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

И

**МОДЕЛ УСТАВНОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И
ДОПУНАМА УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

СА

ОБРАЗЛОЖЕЊЕМ

Београд, септембар 2021.

САДРЖАЈ

1. Уводне напомене.....	3
2. Модел Амандмана I до XXXVI на Устав РС.....	4
2. Модел Уставног закона о изменама и допунама Устава РС.....	16
3. Образложење.....	27
3. Прилог 1: Међународни извори.....	46
4. Прилог 2: Предлог за будуће разматрање уставних решења везаних за рад правосуђа.....	49
5. Прилог 3: Биографије чланова радне групе.....	55

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У жељи да допринесе усвајању што квалитетнијих уставних промена иницираних од стране Владе Републике Србије 12. децембра 2020. године, којима би се судској власти у Републици Србији доделиле гаранције независности у складу са постулатима модерних уставних демократија, начелом владине права и међународним стандардима о независности судства, а јавно тужилаштво уздигло у ранг не само самосталног већ и независног органа, Центар за правосудна истраживања (ЦЕПРИС) формирао је Радну групу са задатком да изради модел акта о промени Устава.

Радна група је, у периоду од 24. јула до 10. септембра 2021. године, израдила два модела акта о промени Устава, имајући у виду да важећи Устав РС не дефинише његову форму, и то - *Модел Амандмана I до XXXVI на Устав РС* и *Модел Уставног закона о изменама и допунама Устава Републике Србије*, са циљем да их понуди јавности на увид и дискусију, а надлежном одбору Народне скупштине на разматрање у поступку израде акта о промени Устава РС који је у току.

Радна група радила је у саставу:

1. **Проф. др Виолета Беширевић** (координаторка групе), редовна професорка Правног факултета Универзитета Унион у Београду;
2. **Вида Петровић-Шкоро**, судија у пензији и бивша председница Врховног касационог суда;
3. **мр Саво Ђурђић**, судија Апелационог суда у Новом Саду и бивши члан Високог савета судства;
4. **Радован Лазич**, заменик јавног тужиоца у Тужилаштву за ратне злочине и бивши члан Државног већа тужилаца;
5. **Предраг Миловановић**, заменик јавног тужиоца у Другом основном јавном тужилаштву у Београду и изборни члан Државног већа тужилаца;
6. **Проф. др Маријана Пајванчић**, редовна професорка Правног факултета Универзитета у Новом Саду у пензији;
7. **Проф. др Танасије Маринковић**, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду;
8. **мр Родољуб Шабић**, адвокат у Београду, бивши Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности у РС;
9. **Владимир Бељански**, адвокат у Новом Саду;
10. **Теодора Миљојковић**, L.L.M., докторандкиња на Централноевропском универзитету у Бечу (секретарка групе).

МОДЕЛ

АМАНДМАНА I до XXXVI НА УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Ови амандмани чине саставни део Устава Републике Србије и ступају на снагу даном проглашења у Народној скупштини.

За спровођење амандмана I до XXXVI на Устав Републике Србије доноси се уставни закон.

АМАНДМАН I

1. У Републици Србији власт је организована на начелу поделе власти на законодавну, извршну и судску.
Однос три гране власти уређен је Уставом.
Надлежности свих органа власти одређене су и ограничене Уставом и законом, у складу са начелом владавине права.
Ниједан орган не може присвојити власт која је Уставом поверена другом органу власти.
2. Овим амандманом замењује се члан 4. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН II

1. Речи “3. бира председника Врховног касационог суда, председнике судова, Републичког јавног тужиоца, јавне тужиоце, судије и заменике јавних тужилаца, у складу са Уставом,” бришу се.
Досадашње тач. 4. 5. и 6. постају тач. 3. 4. и 5.
2. Овим амандманом брише се чл. 99. став. 2. тач. 3. а досадашње тач. 4. 5. и 6. постају тач. 3. 4. и 5.

АМАНДМАН III

1. 12. бира два истакнута правника у Високи савет судства,
13. бира два истакнута правника у Високи савет тужилаштва,
7. судови, Високи савет судства, јавно тужилаштво и Високи савет тужилаштва,
У ставу 3. досадашње тачка 7. постаје тач. 8.
2. Ови амандманом замењује се члан 105. став 2. тач. 12. и 13. и став 3. тач. 7. У ставу 3, досадашње тач. 7. постаје тачка 8.

АМАНДМАН IV

1. **Положај судске власти**
Носиоци судске власти су судови. Судови су самостални и независни у свом раду. Судска власт обезбеђује владавину права стручном применом правних норми на непристрасан, правичан и ефикасан начин.
Судска власт је јединствена на територији Републике Србије.
2. Овим амандманом замењују се назив члана 142. и члан 142. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН V

1. Начела судства

Судови суде на основу Устава, општеприхваћених правила међународног права, потврђених међународних уговора и праксе међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом.

Суд суди у већу. Законом се може предвидети да у одређеним стварима суди судија појединац.

Законом се може предвидети да у суђењу учествују и судије поротници.

Расправљање пред судом и објављивање судских одлука је јавно и може се ограничити само у складу са Уставом и законом.

Судске одлуке се доносе у име Републике Србије.

Судске одлуке може преиспитивати само Уставом и законом одређен суд у законом прописаном поступку, као и Уставни суд у поступку по уставној жалби.

Судијама се предмети у рад распоређују по унапред утврђеним правилима од чега се може одступити само у случајевима предвиђеним законом.

Плате судија се одређују законом и не могу се смањивати.

Судови и Високи савет судства имају свој буџет.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 143. и члан 143. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН VI

1. Врсте и уређење судова

Судска власт у Републици Србији припада судовима опште и посебне надлежности.

Судови опште надлежности су основни судови, виши судови и апелациони судови.

Врсте судова посебне надлежности уређују се законом.

Врховни суд је највиши суд у Републици Србији.

Седиште Врховног суда је у Београду.

Врховни суд обезбеђује уједначење судске праксе и јединствену примену права кроз своју судску праксу.

Оснивање, организација, надлежност, уређење и састав судова уређује се законом, у складу са Уставом.

Забрањено је оснивање привремених, преких или ванредних судова.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 144. и члан 144. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН VII

1. Независност судија

Судија је у вршењу судијске функције независан и суди на основу Устава, општеприхваћених правила међународног права, потврђених међународних уговора и праксе међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом.

- Забрањен је сваки утицај на судију у вршењу судијске функције.
- Овим амандманом замењују се назив члана 145. и члан 145. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН VIII

- Судијска функција је стална и траје од избора за судију до наступања услова за престанак судијске функције.
- Овим амандманом замењује се члан 146. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН IX

- Услови за избор судија**

Високи савет судства бира судије судова опште и посебне надлежности, у складу са Уставом и законом.

За судију може бити изабран држављанин Републике Србије који испуњава опште услове за рад у државним органима, који је завршио правни факултет, положио правосудни испит, има радно искуство потребно за одређени суд и који је стручан, оспособљен и достојан судијске функције.

Услови за избор и мандат судија поротника уређују се законом.
- Овим амандманом замењују се назив члана 147. и члан 147. у Устав Републике Србије.

АМАНДМАН X

- Судији престаје судијска функција на лични захтев, трајним губитком радне способности за вршење судијске функције, наступањем законом прописаних услова, губитком држављанства Републике Србије или разрешењем.

Судија се разрешава ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора од најмање шест месеци, или ако је у дисциплинском поступку утврђено да је учинио тежак дисциплински прекршај који према оцени Високог савета судства озбиљно штети угледу судијске функције или поверењу јавности у судове.

Судија може бити разрешен због нестручности ако у значајном броју предмета, по оцени Високог савета судства, не испуњава мерила успешности.

Против одлуке Високог савета судства о престанку функције судија има право жалбе Уставном суду.
- Овим амандманом замењује се члан 148. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XI

- Непреместивост судије**

Судија врши судијску функцију у суду за који је изабран и само уз своју сагласност може бити премештен или упућен у други суд.

У случају укидања суда или претежног дела надлежности суда за који је изабран, судија може, изузетно, без своје сагласности, бити трајно премештен или упућен у други суд исте врсте и степена или другог степена, уз гарантовање плате коју је имао у суду из кога је премештен, ако је повољнија по њега.

Суду је укинута претежни део надлежности ако је услед промене стварне надлежности или оснивања новог суда смањен потребан број судија у суду.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 149. и члан 149. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XII

1. Имунитет

Судија и судија поротник не може бити позван на одговорност за изражено мишљење или гласање приликом доношења судске одлуке, осим ако учини кривично дело кршење закона од стране судије.

Судија не може бити лишен слободе у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у вршењу судијске функције без одобрења Високог савета судства.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 150. и члан 150. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XIII

1. Нespoјивост судијске функције

Законом се уређује које су функције, послови или приватни интереси неспојиви са судијском функцијом, функцијом председника суда и судије поротника.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 151. и члан 151. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XIV

1. Право на удруживање и јавно деловање

Судије имају право на удруживање у струковна и стручна удружења и на јавно деловање ради унапређења струке и заштите самосталности и независности судова и судија.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 152. и члан 152. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XV

1. Председник Врховног суда и председници судова

Председника Врховног суда бира Високи савет судства, по прибављеном мишљењу опште седнице Врховног суда.

Председник Врховног суда бира се на период од пет година, без могућности поновног избора.

Председнике судова бира Високи савет судства на период од пет година, без могућности поновног избора.

Председнику Врховног суда и председницима судова престаје функција пре истека времена на које су изабрани на лични захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом прописаних разлога за разрешење председника суда.

Одлуку о престанку функције председника суда доноси Високи савет судства, у складу са законом.

Против одлуке Високог савета судства о престанку функције председник суда има право жалбе Уставном суду.

3. Овим амандманом додају се назив члана 152.а и члан 152а. у Устав Републике Србије.

АМАНДМАН XVI

1. Високи савет судства је самосталан и независан орган који обезбеђује и јемчи самосталност и независност судова и судија.
Високи савет судства чине председник Врховног суда, седам судија и три истакнута правника. Седам судија бирају судије, водећи рачуна о сразмерној заступљености судова. Два истакнута правника бира Народна скупштина између четири кандидата са најмање петнаест година радног искуства у правној струци, које двотрећинском већином предлаже надлежни одбор Народне скупштине. Једног истакнутог правника бирају сви правни факултети из редова редовних професора права. Избор чланова Високог савета судства уређује се законом.
Председници судова не могу бити изборни чланови Високог савета судства.
Чланови Високог савета судства не могу бити чланови политичких странака.
2. Овим амандманом замењује се члан 153. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XVII

1. Мандат чланова Високог савета судства

- Мандат чланова Високог савета судства траје пет година, осим за председника Врховног суда.
Исто лице не може бити поново бирано у Високи савет судства.
Члану Високог савета судства престаје мандат пре истека времена на које је биран на лични захтев или ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора. Члану који је судија престаје мандат и престанком судијске функције, а члану који није судија и ако трајно изгуби радну способност за вршење функције члана Високог савета судства.
Одлуку о престанку мандата чланова Високог савета судства доноси Високи савет судства.
Против одлуке из става 4. овог члана дозвољена је жалба Уставном суду.
2. Овим амандманом замењује се назив члана 154. и члан 154. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XVIII

1. Имунитет чланова Високог савета судства

- Члан Високог савета судства не може бити позван на одговорност за мишљење изнето у поступку пред Високим саветом судства и за гласање при доношењу одлуке Високог савета судства, осим ако учини кривично дело у вези са вршењем функције члана Високог савета судства.
Члан Високог савета судства не може без одобрења Високог савета судства бити лишен слободе у поступку покренутом због сумње да је учинио кривично дело у вези са вршењем функције члана Високог савета судства.
2. Овим амандманом замењује се назив члана 155. и члан 155. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XIX

1. **Председник Високог савета судства**
 Високи савет судства има председника.
 Председник се бира из реда судија који су чланови Високог савета судства.
 Председник Врховног суда не може бити председник Високог савета судства.
2. Овим амандманом додају се назив члана 155а и члан 155а у Устав Републике Србије.

АМАНДМАН XX

1. **Надлежност Високог савета судства**
 Високи савет судства:
  1. стара се о самосталности и независности судија,
  2. утврђује потребан број судија и судија поротника,
  3. бира председника Врховног суда, председнике судова, судије и судије поротнике и одлучује о престанку њихове функције,
  4. именује и разрешава чланове дисциплинских органа,
  5. одлучује о правном леку о избору судија због повреде правила процедуре,
  6. одлучује о премештају и упућивању судија,
  7. одлучује о имунитету и неспојивости вршења других послова са судијском функцијом,
  8. одлучује о жалбама изјављеним на одлуке дисциплинске комисије,
  9. има право предлагања закона и давања мишљења о законима који се односе на статус судија и рад судова,
  10. предлаже буџетска средства за рад Високог савета судства и судова и самостално располаже тим средствима,
  11. доноси Етички кодекс судија и бира Етички одбор судија,
  12. доноси Судски пословник по претходно прибављеном мишљењу надлежног министарства,
  13. доноси критеријуме за избор и напредовање судија,
  14. вреднује рад судија и председника судова,
  15. разматра полугодишње и годишње извештаје о раду судова,
  16. подноси Народној скупштини и Влади годишњи извештај о раду судова,
  17. одлучује о осталим питањима у вези са положајем судија, председника суда и судија поротника,
  18. врши и друге послове одређене Уставом и законом.
2. Овим амандманом додају се назив члана 155б и члан 155б у Устав Републике Србије.

АМАНДМАН XXI

1. **Рад и начин одлучивања Високог савета судства**
 Рад Високог савета судства је јаван. Искључење јавности могуће је само у складу са Уставом и законом.

Високи савет судства одлучује већином гласова чланова на седници на којој је присутна већина његових чланова.

Високи савет судства одлучује већином гласова свих чланова о избору председника Високог савета судства, председника Врховног суда, председника судова и судија, премештају и разрешењу судија.

Високи савет судства дужан је да своје одлуке образложи и јавно објави.

Високи савет судства у законом предвиђеном поступку и на основу мерила утврђених у складу са законом доноси одлуке о избору и престанку функција судија, председника судова, судија поротника, премештају и упућивању судија, именовању и разрешењу чланова дисциплинских органа.

Против одлуке Високог савета судства из става 5. овог члана може се уложити жалба Уставном суду у случају прописаном законом.

2. Овим амандманом додају се назив члана 155в и члан 155в у Устав Републике Србије.

АМАНДМАН XXII

1. **Положај, надлежност, оснивање и организација јавних тужилаштава**

Јавно тужилаштво је самосталан и независан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела, и врши друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом. Јавно тужилаштво руководи криминалистичком полицијом, у складу са законом.

Јавно тужилаштво врши своју функцију на основу Устава, општеприхваћених правила међународног права, потврђених међународних уговора и праксе међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом.

Нико изван јавног тужилаштва не може утицати на вршење јавнотужилачке функције.

Оснивање, организација, надлежност, уређење и састав јавног тужилаштва уређују се законом.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 156. и члан 156. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXIII

1. **Врховни јавни тужилац и руководиоци јавних тужилаштава**

Свако јавно тужилаштво има свог руководиоца.

Врховним јавним тужилашвом руководи Врховни јавни тужилац.

Врховно јавно тужилаштво врши надлежност јавног тужилаштва у оквиру права и дужности Републике Србије.

Врховног јавног тужиоца бира Високи савет тужилаштва, на период од седам година, без могућности поновног избора.

Руководиоце јавних тужилаштава бира Високи савет тужилаштва, на период од пет година, без могућности поновног избора.

Врховни јавни тужилац и руководиоци јавних тужилаштава бирају се на начин, под условима и у поступку којима се обезбеђује интегритет, стручност, и самосталност у обављању њихове функције.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 157. и члан 157. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXIV

1. **Јавни тужиоци**

Функцију јавног тужилаштва врши јавни тужилац.

Јавног тужиоца бира Високи савет тужилаштва.

Јавни тужилац ужива сталност у обављању своје функције.

Јавни тужилац бира се на начин, под условима и у поступку којима се обезбеђује интегритет, стручност и самосталност у обављању његове функције.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 158. и члан 158. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXV

1. **Одговорност јавних тужилаштава**

Јавна тужилаштва одговарају за свој рад Врховном јавном тужилаштву, а нижа јавна тужилаштва и непосредно вишем јавном тужилаштву.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 159. и члан 159. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXVI

1. **Престанак функције**

Јавном тужиоцу престаје функција на личан захтев, трајним губитком радне способности за вршење јавнотужилачке функције, наступањем законом прописаних услова, губитком држављанства Републике Србије или разрешењем. Јавни тужилац се разрешава ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора од најмање шест месеци, или ако је у дисциплинском поступку утврђено да је учинио тежак дисциплински прекршај који према оцени Високог савета тужилаштва озбиљно штети угледу јавнотужилачке функције или поверењу јавности у јавно тужилаштво.

Јавни тужилац може бити разрешен због нестручности ако у знатном броју предмета, по оцени Високог савета тужилаштва, не испуњава мерила успешности.

Јавни тужилац може бити разрешен на начин, под условима и у поступку који не угрожавају самосталност и независност јавног тужилаштва.

Врховном јавном тужиоцу и руководиоцу јавног тужилаштва функција престаје и истеком периода на који је изабран после чега наставља рад као јавни тужилац. Против одлуке Високог савета тужилаштва о престанку функције, Врховни јавни тужилац, руководиоца јавног тужилаштва и јавни тужилац има право жалбе Уставном суду.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 160. и члан 160. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXVII

1. **Имунитет јавних тужилаца**

Врховни јавни тужилац, руководиоца јавног тужилаштва и јавни тужилац не могу бити позвани на одговорност за изражено мишљење или одлуку донету у вези са вршењем јавнотужилачке функције, осим ако учине кривично дело кршење

закона од стране јавног тужиоца. Поступак за ово кривично дело се не може покренути без одобрења Високог савета тужилаштва.

Врховни јавни тужилац, руководилац јавног тужилаштва и јавни тужилац не могу без одобрења Високог савета тужилаштва бити лишени слободе у поступку покренутом због сумње да су учинили кривично дело учињено у вези са вршењем функције.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 161. и члан 161. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXVIII

1. **Нespoјивост функције**

Законом се уређује које су функције, послови или приватни интереси неспојиви са јавнотужилачком функцијом.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 162. и члан 162. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXIX

1. **Удруживање и јавно деловање јавних тужилаца**

Јавни тужиоци имају право на удруживање у струковна и стручна удружења и на јавно деловање ради унапређења струке и заштите самосталности и независности јавних тужилаштва, и самосталности јавних тужилаца.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 163. и члан 163. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXX

1. **Положај, састав и избор Високог савета тужилаштва**

Високи савет тужилаштва је самосталан и независан орган.

Високи савет тужилаштва чине Врховни јавни тужилац, седам јавних тужилаца и три истакнута правника. Седам јавних тужилаца бирају сви јавни тужиоци, тако да се обезбеди сразмерна заступљеност различитих врста тужилаштва. Два истакнута правника бира Народна скупштина између четири кандидата, са најмање петнаест година радног искуства у правној струци, које двотрећинском већином предлаже надлежни одбор Народне скупштине. Једног истакнутог правника бирају сви правни факултети из реда редовних професора права. Избор чланова Високог савета тужилаштва уређује се законом.

Руководилац јавног тужилаштва не може бити члан Високог савета тужилаштва. Чланови Високог савета тужилаштва не могу бити чланови политичких странака.

2. Овим амандманом замењују се назив члана 164. и члан 164. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXXI

1. **Мандат чланова Високог савета тужилаштва**

Мандат чланова Високог савета тужилаштва траје пет година, осим за Врховног јавног тужиоца.

Исто лице не може бити поново бирано у Високи савет тужилаштва.

Члану Високог савета тужилаштва престаје мандат пре истека времена на које је биран на лични захтев или ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора. Члану који је јавни тужилац престаје мандат и престанком јавнотужилачке функције, а члану који није јавни тужилац и ако трајно изгуби радну способност за вршење функције члана Високог савета тужилаштва.

Одлуку о престанку мандата члана Високог савета тужилаштва доноси Високи савет тужилаштва.

Против одлуке из става 4. овог члана дозвољена је жалба Уставном суду.

2. Овим амандманом замењује се назив члана 165. и члан 165. Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXXII

1. **Имунитет чланова Високог савета тужилаштва**

Члан Високог савета тужилаштва не може бити позван на одговорност за мишљење изнето у поступку пред Високим саветом тужилаштва и за гласање при доношењу одлуке Високог савета тужилаштва, осим ако учини кривично дело у вези са вршењем функције члана Високог савета тужилаштва.

Члан Високог савета тужилаштва не може без одобрења Високог савета тужилаштва бити лишен слободе у поступку покренутом због учињеног кривичног дела у вези са вршењем функције члана Високог савета тужилаштва.

2. Овим амандманом додају се назив члана 165а и члан 165а Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXXIII

1. **Председник Високог савета тужилаштва**

Високи савет тужилаштва има председника.

Председник се бира из реда јавних тужилаца који су чланови Високог савета тужилаштва.

Врховни јавни тужилац не може бити председник Врховног савета тужилаштва.

2. Овим амандманом додају се назив члана 165б и члан 165б Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXXIV

1. **Надлежност Високог савета тужилаштва**

Високи савет тужилаштва:

1. стара се о самосталности и независности јавног тужилаштва,
2. стара се о самосталности врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштава и јавних тужилаца,
3. стара се о поштовању забране утицаја на вршење јавнотужилачке функције,
4. утврђује потребан број јавних тужилаца и јавнотужилачких помоћника,
5. бира Врховног јавног тужиоца, руководиоце јавних тужилаштава и јавне тужиоце и одлучује о престанку њихове функције,
6. именује и разрешава чланове дисциплинских органа,
7. одлучује о правном леку о избору јавних тужилаца због повреде правила процедуре,
8. одлучује о премештају и упућивању јавног тужиоца,
9. одлучује о имунитету и неспојивости вршења других послова са јавнотужилачком функцијом,

10. одлучује о жалбама изјављеним на одлуке дисциплинске комисије,
11. има право предлагања закона и давања мишљења о законима који се односе на статус јавних тужилаца и рад тужилаштва,
12. предлаже буџетска средства за рад Високог савета тужилаштва и јавног тужилаштва и самостално располаже тим средствима,
13. доноси Етички кодекс јавних тужилаца и бира Етички одбор јавних тужилаца,
14. доноси Тужилачки пословник по претходно прибављеном мишљењу надлежног министарства,
15. доноси критеријуме за избор и напредовање јавних тужилаца,
16. вреднује рад руководиоца јавних тужилаштва, јавних тужилаца и јавнотужилачких помоћника,
17. разматра полугодишње и годишње извештаје о раду јавног тужилаштва,
18. подноси Народној скупштини и Влади годишњи извештај о раду јавних тужилаштва,
19. одлучује о осталим питањима у вези са положајем Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштва и јавних тужилаца,
20. врши и друге послове одређене Уставом и законом.
2. Овим амандманом додају се назив члана 165в и члан 165в Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXXV

1. **Рад и начин одлучивања Високог савета тужилаштва**
 Рад Високог савета тужилаштва је јаван. Искључење јавности могуће је само у складу са Уставом и законом.
 Високи савет тужилаштва одлучује већином гласова чланова на седници на којој је присутна већина његових чланова.
 Високи савет тужилаштва одлучује већином гласова свих чланова о избору председника Високог савета тужилаштва, Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштва и јавних тужилаца, премештају и разрешењу јавних тужилаца.
 Високи савет тужилаштва дужан је да своје одлуке образложи и јавно објави.
 Високи савет тужилаштва у законом предвиђеном поступку и на основу мерила утврђених у складу са законом доноси одлуке о избору и престанку функција Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштва и јавних тужилаца, премештају и упућивању јавних тужилаца, именовању и разрешењу чланова дисциплинских органа.
 Против одлуке Високог савета тужилаштва из става 5. овог члана може се уложити жалба Уставном суду у случају прописаном законом.
2. Овим амандманом додају се назив члана 165г и члан 165г Устава Републике Србије.

АМАНДМАН XXXVI

1. Пет судија Уставног суда бира Народна скупштина, пет именује председник Републике, а пет општа седница Врховног суда.
 Народна скупштина бира пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи председник Републике, председник Републике именује пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи Народна скупштина, а општа

- седница Врховног суда именује пет судија између 10 кандидата које на заједничкој седници предложи Високи савет судства и Високи савет тужилаштва.
2. Овим амандманом замењује се члан 172. ст. 2. и 3. Устава Републике Србије.

МОДЕЛ УСТАВНОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Члан 1.

Члан 4. Устава мења се и гласи:

„У Републици Србији власт је организована на начелу поделе власти на законодавну, извршну и судску.

Однос три гране власти уређен је Уставом.

Надлежности свих органа власти одређене су и ограничене Уставом и законом, у складу са начелом владавине права.

Ниједан орган не може присвојити власт која је Уставом поверена другом органу власти.“

Члан 2.

У члану 99. став 2. тачка 3. Устава, речи „3. бира председника Врховног касационог суда, председнике судова, Републичког јавног тужиоца, јавне тужиоце, судије и заменике јавних тужилаца, у складу са Уставом,“ бришу се.

Досадашње тач. 4. 5. и 6. постају тач. 3. 4. и 5.

Члан 3.

У члану 105. став 2. Устава тач. 12. и 13. мењају се и гласе:

„12. бира два истакнута правника у Високи савет судства,

13. бира два истакнута правника у Високи савет тужилаштва,“.

У ставу 3. додаје се нова тачка 7. која гласи:

„7. судови, Високи савет судства, јавно тужилаштво и Високи савет тужилаштва,“.

Досадашња тачка 7. постаје тачка 8.

Члан 4.

У делу петом Устава, одељак 7. мења се и гласи:

„Положај судске власти

Члан 142.

Носиоци судске власти су судови. Судови су самостални и независни у свом раду.

Судска власт обезбеђује владавину права стручном применом правних норми на непристрасан, правичан и ефикасан начин.

Судска власт је јединствена на територији Републике Србије.

Начела судства

Члан 143.

Судови суде на основу Устава, општеприхваћених правила међународног права, потврђених међународних уговора и праксе међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом.

Суд суди у већу. Законом се може предвидети да у одређеним стварима суди судија појединац.

Законом се може предвидети да у суђењу учествују и судије поротници.

Расправљање пред судом и објављивање судских одлука је јавно и може се ограничити само у складу са Уставом и законом.

Судске одлуке се доносе у име Републике Србије.

Судске одлуке може преиспитивати само Уставом и законом одређен суд у законом прописаном поступку, као и Уставни суд у поступку по уставној жалби.

Судијама се предмети у рад распоређују по унапред утврђеним правилима од чега се може одступити само у случајевима предвиђеним законом.

Плате судија се одређују законом и не могу се смањивати.

Судови и Високи савет судства имају свој буџет.

Врсте и уређење судова

Члан 144.

Судска власт у Републици Србији припада судовима опште и посебне надлежности.

Судови опште надлежности су основни судови, виши судови и апелациони судови.

Врсте судова посебне надлежности уређују се законом.

Врховни суд је највиши суд у Републици Србији.

Седиште Врховног суда је у Београду.

Врховни суд обезбеђује уједначење судске праксе и јединствену примену права кроз своју судску праксу.

Оснивање, организација, надлежност, уређење и састав судова уређује се законом, у складу са Уставом.

Забрањено је оснивање привремених, преких или ванредних судова.

Независност судија

Члан 145.

Судија је у вршењу судијске функције независан и суди на основу Устава, општеприхваћених правила међународног права, потврђених међународних уговора и праксе међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом.

Забрањен је сваки утицај на судију у вршењу судијске функције.

Сталност судијске функције

Члан 146.

Судијска функција је стална и траје од избора за судију до наступања услова за престанак судијске функције.

Услови за избор судија

Члан 147.

Високи савет судства бира судије судова опште и посебне надлежности, у складу са Уставом и законом.

За судију може бити изабран држављанин Републике Србије који испуњава опште услове за рад у државним органима, који је завршио правни факултет, положио правосудни испит, има радно искуство потребно за одређени суд и који је стручан, оспособљен и достојан судијске функције.

Услови за избор и мандат судија поротника уређују се законом.

Престанак судијске функције

Члан 148.

Судији престаје судијска функција на лични захтев, трајним губитком радне способности за вршење судијске функције, наступањем законом прописаних услова, губитком држављанства Републике Србије или разрешењем.

Судија се разрешава ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора од најмање шест месеци, или ако је у дисциплинском поступку утврђено да је учинио тежак дисциплински прекршај који према оцени Високог савета судства озбиљно штети угледу судијске функције или поверењу јавности у судове.

Судија може бити разрешен због нестручности ако у значајном броју предмета, по оцени Високог савета судства, не испуњава мерила успешности.

Против одлуке Високог савета судства о престанку функције судија има право жалбе Уставном суду.

Непреместивост судије

Члан 149.

Судија врши судијску функцију у суду за који је изабран и само уз своју сагласност може бити премештен или упућен у други суд.

У случају укидања суда или претежног дела надлежности суда за који је изабран, судија може, изузетно, без своје сагласности, бити трајно премештен или упућен у други суд исте врсте и степена или другог степена, уз гарантовање плате коју је имао у суду из кога је премештен, ако је повољнија по њега.

Суду је укинут претежни део надлежности ако је услед промене стварне надлежности или оснивања новог суда смањен потребан број судија у суду.

Имунитет

Члан 150.

Судија и судија поротник не може бити позван на одговорност за изражено мишљење или гласање приликом доношења судске одлуке, осим ако учини кривично дело кршење закона од стране судије.

Судија не може бити лишен слободe у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у вршењу судијске функције без одобрења Високог савета судства.

Нespoјивост судијске функције

Члан 151.

Законом се уређује које су функције, послови или приватни интереси неспојиви са судијском функцијом, функцијом председника суда и судије поротника.

Право на удруживање и јавно деловање

Члан 152.

Судије имају право на удруживање у струковна и стручна удружења и на јавно деловање ради унапређења струке и заштите самосталности и независности судова и судија.

Председник Врховног суда и председници судова

Члан 152а.

Председника Врховног суда бира Високи савет судства, по прибављеном мишљењу опште седнице Врховног суда.

Председник Врховног суда бира се на период од пет година, без могућности поновног избора.

Председнике судова бира Високи савет судства на период од пет година, без могућности поновног избора.

Председнику Врховног суда и председницима судова престаје функција пре истека времена на које су изабрани на лични захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом прописаних разлога за разрешење председника суда.

Одлуку о престанку функције председника суда доноси Високи савет судства, у складу са законом.

Против одлуке Високог савета судства о престанку функције председник суда има право жалбе Уставном суду.“

Члан 5.

У делу петом Устава, одељак 8. мења се и гласи:

„Положај, састав и избор Високог савета судства

Члан 153.

Високи савет судства је самосталан и независан орган који обезбеђује и јемчи самосталност и независност судова и судија.

Високи савет судства чине председник Врховног суда, седам судија и три истакнута правника. Седам судија бирају судије, водећи рачуна о сразмерној заступљености судова. Два истакнута правника бира Народна скупштина између четири кандидата са најмање петнаест година радног искуства у правној струци, које двотрећинском већином предлаже надлежни одбор Народне скупштине. Једног истакнутог правника бирају сви правни факултети из редова редовних професора права. Избор чланова Високог савета судства уређује се законом.

Председници судова не могу бити изборни чланови Високог савета судства.

Чланови Високог савета судства не могу бити чланови политичких странака.

Мандат чланова Високог савета судства

Члан 154.

Мандат чланова Високог савета судства траје пет година, осим за председника Врховног суда.

Исто лице не може бити поново бирано у Високи савет судства.

Члану Високог савета судства престаје мандат пре истека времена на које је биран на лични захтев или ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора. Члану који је судија престаје мандат и престанком судијске функције, а члану који није судија и ако трајно изгуби радну способност за вршење функције члана Високог савета судства.

Одлуку о престанку мандата чланова Високог савета судства доноси Високи савет судства.

Против одлуке из става 4. овог члана дозвољена је жалба Уставном суду.

Имунитет чланова Високог савета судства

Члан 155.

Члан Високог савета судства не може бити позван на одговорност за мишљење изнето у поступку пред Високим саветом судства и за гласање при доношењу одлуке Високог савета судства, осим ако учини кривично дело у вези са вршењем функције члана Високог савета судства.

Члан Високог савета судства не може без одобрења Високог савета судства бити лишен слободе у поступку покренутом због сумње да је учинио кривично дело у вези са вршењем функције члана Високог савета судства.

Председник Високог савета судства

Члан 155а.

Високи савет судства има председника.
Председник се бира из реда судија који су чланови Високог савета судства.
Председник Врховног суда не може бити председник Високог савета судства.

Надлежност Високог савета судства

Члан 155б.

Високи савет судства:

1. стара се о самосталности и независности судија,
2. утврђује потребан број судија и судија поротника,
3. бира председника Врховног суда, председнике судова, судије и судије поротнике и одлучује о престанку њихове функције,
4. именује и разрешава чланове дисциплинских органа,
5. одлучује о правном леку о избору судија због повреде правила процедуре,
6. одлучује о премештају и упућивању судија,
7. одлучује о имунитету и неспојивости вршења других послова са судијском функцијом,
8. одлучује о жалбама изјављеним на одлуке дисциплинске комисије,
9. има право предлагања закона и давања мишљења о законима који се односе на статус судија и рад судова,
10. предлаже буџетска средства за рад Високог савета судства и судова и самостално располаже тим средствима,
11. доноси Етички кодекс судија и бира Етички одбор судија,
12. доноси Судски пословник по претходно прибављеном мишљењу надлежног министарства,
13. доноси критеријуме за избор и напредовање судија,
14. вреднује рад судија и председника судова,
15. разматра полугодишње и годишње извештаје о раду судова,
16. подноси Народној скупштини и Влади годишњи извештај о раду судова,
17. одлучује о осталим питањима у вези са положајем судија, председника суда и судија поротника,
18. врши и друге послове одређене Уставом и законом.

Рад и начин одлучивања Високог савета судства

Члан 155в.

Рад Високог савета судства је јаван. Искључење јавности могуће је само у складу са Уставом и законом.

Високи савет судства одлучује већином гласова чланова на седници на којој је присутна већина његових чланова.

Високи савет судства одлучује већином гласова свих чланова о избору председника Високог савета судства, председника Врховног суда, председника судова и судија, премештају и разрешењу судија.

Високи савет судства дужан је да своје одлуке образложи и јавно објави.

Високи савет судства у законом предвиђеном поступку и на основу мерила утврђених у складу са законом доноси одлуке о избору и престанку функција судија,

председника судова, судија поротника, премештају и упућивању судија, именовању и разрешењу чланова дисциплинских органа.

Против одлуке Високог савета судства из става 5. овог члана може се уложити жалба Уставном суду у случају прописаном законом.“

Члан 6.

У делу петом Устава, одељак 9. мења се и гласи:

„Положај, надлежност, оснивање и организација јавних тужилаштва

Члан 156.

Јавно тужилаштво је самосталан и независан државни орган који гони учиниоце кривичних и других кажњивих дела, и врши друге надлежности којима се штити јавни интерес одређен законом. Јавно тужилаштво руководи криминалистичком полицијом, у складу са законом.

Јавно тужилаштво врши своју функцију на основу Устава, општеприхваћених правила међународног права, потврђених међународних уговора и праксе међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом.

Нико изван јавног тужилаштва не може утицати на вршење јавнотужилачке функције.

Оснивање, организација, надлежност, уређење и састав јавног тужилаштва уређују се законом.

Врховни јавни тужилац и руководиоци јавних тужилаштва

Члан 157.

Свако јавно тужилаштво има свог руководиоца.

Врховним јавним тужилашвом руководи врховни јавни тужилац.

Врховно јавно тужилаштво врши надлежност јавног тужилаштва у оквиру права и дужности Републике Србије.

Врховног јавног тужиоца бира Високи савет тужилаштва, на период од седам година, без могућности поновног избора.

Руководиоце јавних тужилаштва бира Високи савет тужилаштва, на период од пет година, без могућности поновног избора.

Врховни јавни тужилац и руководиоци јавних тужилаштва бирају се на начин, под условима и у поступку којима се обезбеђује интегритет, стручност и самосталност у обављању њихове функције.

Јавни тужиоци

Члан 158.

Функцију јавног тужилаштва врши јавни тужилац.

Јавног тужиоца бира Високи савет тужилаштва.

Јавни тужилац ужива сталност у обављању своје функције.

Јавни тужилац бира се на начин, под условима и у поступку којима се обезбеђује интегритет, стручност и самосталност у обављању његове функције.

Одговорност јавних тужилаштава

Члан 159.

Јавна тужилаштва одговарају за свој рад Врховном јавном тужилаштву, а нижа јавна тужилаштва и непосредно вишем јавном тужилаштву.

Престанак функције

Члан 160.

Јавном тужиоцу престаје функција на личан захтев, трајним губитком радне способности за вршење јавнотужилачке функције, наступањем законом прописаних услова, губитком држављанства Републике Србије или разрешењем.

Јавни тужилац се разрешава ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора од најмање шест месеци, или ако је у дисциплинском поступку утврђено да је учинио тежак дисциплински прекршај који према оцени Високог савета тужилаштва озбиљно штети угледу јавнотужилачке функције или поверењу јавности у јавно тужилаштво.

Јавни тужилац може бити разрешен због нестручности ако у знатном броју предмета, по оцени Високог савета тужилаштва, не испуњава мерила успешности.

Јавни тужилац може бити разрешен на начин, под условима и у поступку који не угрожавају самосталност и независност јавног тужилаштва.

Врховном јавном тужиоцу и руководиоцу јавног тужилаштва функција престаје и истеком периода на који је изабран после чега наставља рад као јавни тужилац.

Против одлуке Високог савета тужилаштва о престанку функције, Врховни јавни тужилац, руководиоца јавног тужилаштва и јавни тужилац има право жалбе Уставном суду.

Имунитет јавних тужилаца

Члан 161.

Врховни јавни тужилац, руководиоца јавног тужилаштва и јавни тужилац не могу бити позвани на одговорност за изражено мишљење или одлуку донету у вези са вршењем јавнотужилачке функције, осим ако учине кривично дело кршење закона од стране јавног тужиоца. Поступак за ово кривично дело се не може покренути без одобрења Високог савета тужилаштва.

Врховни јавни тужилац, руководиоца јавног тужилаштва и јавни тужилац не могу без одобрења Високог савета тужилаштва бити лишени слободе у поступку покренутом због сумње да су учинили кривично дело учињено у вези са вршењем функције.

Нespoјивост функције

Члан 162.

Законом се уређује које су функције, послови или приватни интереси неспојиви са јавнотужилачком функцијом.

Удруживање и јавно деловање јавних тужилаца

Члан 163.

Јавни тужиоци имају право на удруживање у струковна и стручна удружења и на јавно деловање ради унапређења струке и заштите самосталности и независности јавних тужилаштва, и самосталности јавних тужилаца.

Положај, састав и избор Високог савета тужилаштва

Члан 164.

Високи савет тужилаштва је самосталан и независан орган.

Високи савет тужилаштва чине Врховни јавни тужилац, седам јавних тужилаца и три истакнута правника. Седам јавних тужилаца бирају сви јавни тужиоци, тако да се обезбеди сразмерна заступљеност различитих врста тужилаштва. Два истакнута правника бира Народна скупштина између четири кандидата, са најмање петнаест година радног искуства у правној струци, које двотрећинском већином предлаже надлежни одбор Народне скупштине. Једног истакнутог правника бирају сви правни факултети из реда редовних професора права. Избор чланова Високог савета тужилаштва уређује се законом.

Руководилац јавног тужилаштва не може бити члан Високог савета тужилаштва. Чланови Високог савета тужилаштва не могу бити чланови политичких странака.

Мандат чланова Високог савета тужилаштва

Члан 165.

Мандат чланова Високог савета тужилаштва траје пет година, осим за Врховног јавног тужиоца.

Исто лице не може бити поново бирано у Високи савет тужилаштва.

Члану Високог савета тужилаштва престаје мандат пре истека времена на које је биран на лични захтев или ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора. Члану који је јавни тужилац престаје мандат и престанком јавнотужилачке функције, а члану који није јавни тужилац и ако трајно изгуби радну способност за вршење функције члана Високог савета тужилаштва.

Одлуку о престанку мандата члана Високог савета тужилаштва доноси Високи савет тужилаштва.

Против одлуке из става 4. овог члана дозвољена је жалба Уставном суду.

Имунитет чланова Високог савета тужилаштва

Члан 165а.

Члан Високог савета тужилаштва не може бити позван на одговорност за мишљење изнето у поступку пред Високим саветом тужилаштва и за гласање при доношењу одлуке Високог савета тужилаштва, осим ако учини кривично дело у вези са вршењем функције члана Високог савета тужилаштва.

Члан Високог савета тужилаштва не може без одобрења Високог савета тужилаштва бити лишен слободе у поступку покренутом због учињеног кривичног дела у вези са вршењем функције члана Високог савета тужилаштва.

Председник Високог савета тужилаштва

Члан 165б.

Високи савет тужилаштва има председника.

Председник се бира из реда јавних тужилаца који су чланови Високог савета тужилаштва.

Врховни јавни тужилац не може бити председник Врховног савета тужилаштва.

Надлежност Високог савета тужилаштва

Члан 165в.

Високи савет тужилаштва:

1. стара се о самосталности и независности јавног тужилаштва,
2. стара се о самосталности Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштава и јавних тужилаца,
3. стара се о поштовању забране утицаја на вршење јавнотужилачке функције,
4. утврђује потребан број јавних тужилаца и јавнотужилачких помоћника,
5. бира Врховног јавног тужиоца, руководиоце јавних тужилаштава и јавне тужиоце и одлучује о престанку њихове функције,
6. именује и разрешава чланове дисциплинских органа,
7. одлучује о правном леку о избору јавних тужилаца због повреде правила процедуре,
8. одлучује о премештају и упућивању јавног тужиоца,
9. одлучује о имунитету и неспојивости вршења других послова са јавнотужилачком функцијом,
10. одлучује о жалбама изјављеним на одлуке дисциплинске комисије,
11. има право предлагања закона и давања мишљења о законима који се односе на статус јавних тужилаца и рад тужилаштва,
12. предлаже буџетска средства за рад Високог савета тужилаштва и јавног тужилаштва и самостално располаже тим средствима,
13. доноси Етички кодекс јавних тужилаца и бира Етички одбор јавних тужилаца,
14. доноси Тужилачки пословник по претходно прибављеном мишљењу надлежног министарства,
15. доноси критеријуме за избор и напредовање јавних тужилаца,
16. вреднује рад руководиоца јавних тужилаштва, јавних тужилаца и јавнотужилачких помоћника,
17. разматра полугодишње и годишње извештаје о раду јавног тужилаштва,

18. подноси Народној скупштини и Влади годишњи извештај о раду јавних тужилаштва,
19. одлучује о осталим питањима у вези са положајем Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштва и јавних тужилаца,
20. врши и друге послове одређене Уставом и законом.

Рад и начин одлучивања Високог савета тужилаштва

Члан 165г.

Рад Високог савета тужилаштва је јаван. Искључење јавности могуће је само у складу са Уставом и законом.

Високи савет тужилаштва одлучује већином гласова чланова на седници на којој је присутна већина његових чланова.

Високи савет тужилаштва одлучује већином гласова свих чланова о избору председника Високог савета тужилаштва, Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштва и јавних тужилаца, премештају и разрешењу јавних тужилаца.

Високи савет тужилаштва дужан је да своје одлуке образложи и јавно објави.

Високи савет тужилаштва у законом предвиђеном поступку и на основу мерила утврђених у складу са законом доноси одлуке о избору и престанку функција Врховног јавног тужиоца, руководиоца јавних тужилаштва и јавних тужилаца, премештају и упућивању јавних тужилаца, именовану и разрешењу чланова дисциплинских органа.

Против одлуке Високог савета тужилаштва из става 5. овог члана може се уложити жалба Уставном суду у случају прописаном законом.“.

Члан 7.

У члану 172. Устава, ст. 2. и 3. мењају се и гласе:

„Пет судија Уставног суда бира Народна скупштина, пет именује председник Републике, а пет општа седница Врховног суда.

Народна скупштина бира пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи председник Републике, председник Републике именује пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи Народна скупштина, а општа седница Врховног суда именује пет судија између 10 кандидата које на заједничкој седници предложе Високи савет судства и Високи савет тужилаштва.“.

Члан 8.

Овај уставни закон ступа на снагу даном проглашења у Народној скупштини.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

На основу члана 203. став 1. Устава Републике Србије (у даљем тексту Устав РС), дана 12. децембра 2020. године Влада Републике Србије поднела је Предлог за промену Устава РС Народној скупштини. На седници одржаној 7. јуна 2021. године Народна скупштина усвојила је Предлог за промену Устава РС.

Полазећи од члана 203. став 5. Устава РС, сходно којем се приступа изради, односно разматрању акта о промени Устава, израђен је Модел Амандмана на Устав РС, као и Модел Уставног закона о изменама и допунама Устава РС (алтернативна форма промене Устава).

II. РАЗЛОЗИ ЗБОГ КОЈИХ СЕ ПРЕДЛАЖУ ПРОМЕНЕ УСТАВА РС

Поједине одредбе Устава РС о правосуђу и пратећи Уставни закон за спровођење Устава били су изложени критици стручне и шире јавности већ од момента усвајања. Потребу за њиховом променом такође је потврдило време, како због њихове опште неусклађености са фундаменталним принципима на којима функционишу уставне демократије и достигнутим нивоом владавине права, тако и због процеса европских интеграција.

Влада Републике Србије предложила је да се промене одредбе члана 4. Устава РС и одредбе Устава РС које се односе на судове и јавна тужилаштва, тј. чланови 142 - 165. Устава РС, као и да се, последично томе, промене одредбе члана 99. Устава РС (Надлежност Народне скупштине), члана 105. Устава РС (Начин одлучивања у Народној скупштини) и одредбе члана 172. Устава РС (Избор и именовање судија Уставног суда).

Промене које се предлажу Моделом амандмана обухватају измене наведених одредба, као и одређене допуне Устава у деловима који се односе на судове и јавно тужилаштво. Модел Уставног закона о изменама и допунама Устава РС садржи идентична решења, само је форма којом се предлаже њихово усвајање различита.

Разлози због који се предлажу промене Устава РС су суштинског и формалног карактера.

У суштинском смислу, решења садржана у предложеним моделима аката за промену Устава РС полазе од јавног интереса грађана Србије да правне спорове решавају независне и непристрасне судије, као и да судска заштита људских и мањинска права буде поверена независним и непристрасним судијама. Имајући у виду да Устав РС утврђује да су демократија и владавина права међу основним вредностима на којима се заснива Републике Србија, а да у уставним демократијама начело поделе власти подразумева да судска власт у вршењу судијске функције мора бити независна од законодавне и извршене власти, предложене промене отклониће могућност политичког утицаја законодавних и извршних органа на судове који су носиоци судске власти, јер то важећа уставна решења не спречавају. Иако се појам независног судства може тумачити на више начина, у принципу, независност судства подразумева остваривање два основна циља: да само судије могу да пресуђују; и да је приликом пресуђивања

судија везан само Уставом, законом и другим изворима права утврђених Уставом. Предложене промене јемче остваривање ових циљева.

У односу на положај тужилаштва, промене које се предлажу уздижу јавно тужилаштво у ранг независног а не само самосталног органа како је то предвиђено важећим уставним решењима. Та суштинска промена резултат је централне улоге који је недавно уведени систем тужилачке истраге доделио јавним тужиоцима у Републици Србији, као и улоге тужилаца у поједностављеним формама поступања у кривичним стварима. Имајући у виду такав положај тужилаштва, интерес грађана Србије јесте да истраге у кривичним поступцима воде не само самостални већ и независни јавни тужиоци, што не омогућавају важећа уставна решења.

У формалном смислу, Србија је усвојила стратешке документе којима се обавезала да приступи променама Устава које се односе на правосуђе, и то усвајањем Националне стратегије реформе правосуђа (нарочито оне за 2013 - 2018 и 2019 - 2024. годину) и Акционог плана за преговарачко Поглавље 23 у процесу придруживања Европској унији. У Акционом плану за преговарачко Поглавље 23 изричито је наведено да је препознат “недостатак независности судија и претеран политички утицај”, као и да се приступило раду на изменама Устава РС како би се променило релевантно законодавство и омогућила независност правосуђа, и размотрила “средства за максимално умањење ризика од политичког утицаја.” Према томе, основни разлог за промену Устава који се у том документу наводи је деполитизација и јачање независности правосуђа. Решењима садржаним у Моделу амандмана (односно Моделу Уставног закона) постижу се циљеви зацртани у наведеним стратешким документима и омогућава да се Република Србија недвосмислено окарактерише као држава владавине права, с обзиром да је то један од услова за приступање било које државе Европској унији.

Решења садржана у предложеним променама заснивају се на међународним стандардима и ставовима међународних организација или тела везаним за правосуђе датих у Прилогу I, јавно доступним мишљењима домаће и међународне стручне јавности о Радном тексту амандмана на Устав РС (из 2018.), истраживањима, анализама и предлозима органа правосуђа, струковних удружења, НВО и професора правних факултета о променама Устава у области правосуђа.

III ФОРМА ПРОМЕНЕ УСТАВА РС

Уставом Републике Србије од 2006. године не одређује се форма акта о промени Устава, нити је та форма одређена Пословником Народне скупштине. По узору на Устав Републике Србије од 1990. године, и посредством њега на уставе социјалистичке Југославије, важећим уставом Србије препушта се ревизионој уставотворној власти да одабере одговарајућу форму акта о промени устава. Формалне промене устава могуће су у облику амандмана на устав и уставног закона о изменама и допунама устава. Уставни амандмани се додају на крају текста устава, тако да се у сваком тренутку могу упоредити првобитне одредбе устава са променама. Уставним законом о изменама и допунама устава директно се интервенише у текст устава, тако што се његове одредбе бришу, мењају или допуњују, у складу са уобичајеном нормативном техником „закона о изменама и допунама закона.“

Техника уставних амандмана карактеристична је за англосаксонску уставност (САД, Ирска и др), а техника уставног закона о изменама и допунама устава ближа је континентално-европској уставно-правној култури (Француска, Немачка, Швајцарска, Аустрија, Италија, Белгија, Пољска и др). Амандманима се мењала и већина југословенских устава (од 1963, 1974. и 1992. године). Ту традицију су наставиле Македонија и Црна Гора, док су Словенија и Хрватска своје важеће уставе мењале уставним законом. Имајући у виду да обе форме промене устава имају своје историјско и упоредно-правно оправдање — надлежном одбору Народне скупштине понуђене су обе могућности.

Напомињемо да је овде коришћена техника уставних амандмана имала у виду постојећу нумерацију чланова Устава РС и да се Моделом амандмана та нумерација није мењала. Међутим, предложеним променама обухваћена је и другачија систематизација уставних одредаба које се тичу правосуђа, па се материја нових решења не подудара увек са важећом систематизацијом. Због тога је у Образложењу појединачних амандмана, увек када је то потребно, наведено не само који се члан Устава РС мења, него и која важећа уставна одредба регулише ту материју.

С обзиром да Модел Уставног закона о изменама и допунама Устава РС садржи идентичне предлоге као и Модел амандмана (само је форма промена другачија), објашњење појединачних амандмана односи се и на решења садржана у Моделу Уставног закона.

IV ОБЈАШЊЕЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ АМАНДМАНА

АМАНДМАНОМ I - мења се члан 4. Устава који уређује **поделу власти**. Постојеће одредбе члана 4. мањкаве су из два основна разлога.

Прво, одредби о јединственом правном поретку, садржаној у ставу 1. члана 4. није место у члану Устава који уређује систем поделе власти, с обзиром да ова одредба уређује систем правног поретка а не раздвајање државних функција како би се спречила злоупотреба власти, што је основни разлог постојања уставне гаранције о подели власти. Напомињемо да је идентична одредба о јединственом правном поретку поновљена у члану 194. Устава РС који говори о хијерархији прописа, па је треба, као сувишну и погрешно систематизовану, брисати у члану 4.

Друго, широко постављене одредбе ст. 3 и 4. члана 4. у пракси су не само погрешно тумачене, него су и коришћене од стране законодавне и извршне гране власти као оправдање за мешање у рад судова. Одредба става 4. “судска власт је независна” упућује на то да је у пресуђивању суд везан само законом и другим изворима права. Другим речима, ова одредба забрањује другим државним органима, нпр. Влади, Народној скупштини, или председнику Републике, да се мешају у рад судова. У пракси, погрешним тумачењем ова уставна гаранција судске независности доведена је у питање јер се истицало да се у ставу 3. члана 4. истовремено предвиђа да се однос три гране власти заснива на равнотежи и међусобној контроли (правилније је говорити о кочницама а не о контроли), те да је због тога утицај политичких институција на рад правосудних органа оправдан.

Кад је у питању принцип кочница (контроле) и равнотеже на којем се заснива однос између три гране власти, треба нагласити да се њиме спречава злоупотреба власти, што се остварује низом уставних механизма, као што су изгласавање неповерења влади, распуштање скупштине, “импичмент” председника, председнички вето на предлог закона, уставна контрола правних аката, итд. Иако је контрола коју судска грана власти врши над радом законодавних и извршних органа мање приметна, то не значи да она не постоји: нпр. судске одлуке указују законодавцу на потребу измена или доношења нових закона или отклањају погрешну примену прописа од стране извршне власти, док судска заштита људских и мањинских права обезбеђује заштиту од ауторитарних политичких одлука или мера. Према томе, из перспективе уставне теорије, одредбе ст. 3 и 4. нису у колизији, с обзиром да све три гране власти различитим механизмима контролишу једна другу. Оно што међутим треба имати у виду јесте да је одредба става 3. члана 4. (“однос три гране власти заснива се на равнотежи и међусобној контроли”) уџбеничког карактера и да се као таква не налази у уставима традиционалних демократија, какве су на пример, Немачка, Француска или Италија. Иако су и ове државе уредиле систем власти на начелу равнотеже и кочница (контроле), непостојање изричите уставне одредбе о томе није изазвало никакве проблеме у функционисању система поделе власти у тим државама. С обзиром да је одредба о којој је реч коришћена као рецепт за политизацију судства, а имајући у виду да је деполитизација судства основни разлог уставних промена, да би се избегле било какве недоумице у систему функционисања поделе власти, потребно ју је изоставити из уставног текста, а гаранцију независног судства пребацити у део Устава који уређује положај судске гране власти.

Полазећи од тога да уставне демократије, укључујући и Републику Србију, почивају на идеји заштите индивидуалне слободе, да је ограничена власт најзначајнији механизам заштите те слободе, а да ограничене власти нема без система поделе власти, предложеним решењима у Амандману I: утврђује се подела власти као основ уређења државне власти у Републици Србији (став 1); забрањује мењање уставом утврђеног односа између три гране власти прописима нижег ранга како би се спречила дезавуација уставом успостављеног система кочница и равнотеже између три гране власти (став 2.); проглашава да је владавина права гаранција ограничене власти, односно да су у вршењу својих надлежности органи све три гране власти везани Уставом и законом (став 3.); забрањује концентрација моћи у рукама само једног органа власти (став 4.).

АМАНДМАНОМ II - у члану 99. који уређује **надлежност Народне скупштине** - брише се тачка. 3. у ставу 2. која прописује да, у оквиру својих изборних права, Народна скупштина бира председника Врховног касационог суда, председнике судова, Републичког јавног тужиоца, јавне тужиоце, судије и заменике јавних тужилаца, с обзиром да је у складу са деполитизацијом правосуђа, избор носиоца судске власти поверен Врховном савету судства (у даљем тексту: ВСС, вид. Амандман XX), док је избор Врховног јавног тужиоца и јавних тужилаца поверен Врховном савету тужилаштва (у даљем тексту: ВСТ, вид. Амандман XXXIV). Напомињемо да је предложеним решењима садржаним у овом моделу амандмана институт заменика јавног тужиоца укинут.

АМАНДМАНОМ III – мења се члан 105. који уређује **начин одлучивања у Народној скупштини**. Садашње тачке 12. и 13. става 2. овог члана прописују да носиоце судске власти и све носиоце тужилачке функције Народна скупштина бира већином гласова свих народних посланика. Предложеним амандманом, уместо постојећег решења, у складу са предлогом у Амандману XVI, који уређује састав ВСС, и Амандману XXX,

који уређује састав ВСТ, предлаже се да на овакав начин Народна скупштина бира два истакнута правника који улазе у састав наведених савета.

Предложеним амандманом допуњује се и став 3. члана 105. који прописује законе за чије усвајање је потребно да гласа апсолутна већина народних посланика (већина гласова свих народних посланика). При дефинисању који се закони усвајају апсолутном већином, уставотворац се руководи значајем питања који су њихов предмет. Тренутно, таквом већином усвајају се закони који уређују референдум и народну иницијативу, права националних мањина, план развоја и просторни план, јавно задуживање, територија аутономних јединица и локалних самоуправа, закључивање и потврђивање међународних уговора, као и друга питања ако је тако прописано Уставом.

Решењем у новој тачки 7, којом се допуњује став 3. члана 105. предлаже се да се закони који уређују питања који се односе на судове, ВСС, јавно тужилаштво и ВСТ, такође усвајају већином гласова свих народних посланика, тј. апсолутном већином. Потреба да се закони из области правосуђа усвајају строжом већином од уобичајене заснива се потреби очувања самосталности и независности како носилаца судске власти, тако и јавног тужилаштва. Посебно указујемо да се усвајањем закона којима се уређује положај, састав и начин рада правосудних органа апсолутном већином, обезбеђује потребан степен независности правосудних органа од извршне власти која је склона да се меша у свакодневно обављање функција правосудних органа, као и независних тела надлежних за избор носилаца судске власти и јавних тужилаца. Поред тога, на овај начин се спречава често мењање закона који се односе на судове и статус судија, чиме се доприноси стабилности судске гране власти.

АМАНДМАНОМ IV - Положај судске власти- мењају се назив члана 142. и члан 142. Устава. Важећим Уставом једино судској власти није утврђен положај нити је одређено ко су њени носиоци. Постојала је стална дилема да ли су носиоци ове гране власти судови или судије. Амандман разрешава спорна питања. Као и уставна одредба коју замењује, потврђује начело самосталности и независности судова у њиховом раду, као и начело јединства судске власти на територији Републике Србије. Поред тога, предложена решења посебно наглашавају улогу судова у обезбеђивању владавине права, а стручност, непристрасност, правичност и ефикасност експлицитно акцентирају као битне претпоставке остваривања те улоге, односно као битне детерминанте положаја судске власти у систему власти.

АМАНДМАНОМ V - Начела судства - замењују се назив члана 143. и члан 143. Устава Републике Србије. Садржина овога амандмана односи се на питања уређена у члановима 142. и 145. Устава. Постојећа решења су несистематична, термилошки неусклађена са члановима Устава који регулишу иста начела, а која се због тога могу различито тумачити (нпр., начело јавности). Постојале су термилошке недоследности у одређивању међународних извора права. Важећи Устав није регулисао једно од кључних начела независности судства, материјалну самосталност судова и судија. Уставно решење сходно којем се судске одлуке доносе у име народа реликт је времена када је овакво решење било прихватљиво.

Амандман преузима, у неизмењеном облику, фундаменталне уставне принципе да суд суди у већу и да је расправљање пред судом и објављивање судских одлука јавно. Уставно решење да судови суде на основу Устава и закона, амандман допуњује увођењем у круг основа за одлучивање и општеприхваћена правила међународног права,

потврђене међународне уговора и праксу међународних тела која надзиру примену међународних стандарда људских права, као и друге опште акте када је то предвиђено законом, што је израз и потврда прихватања стандарда афирмисаних у самом Уставу и упоредном праву. Уставно решење о учешћу судија поротника у суђењу, што је по важећем Уставу, у начелу, правило, амандман третира у инверзији. Сходно томе амандманом се предлаже да судије поротници учествују у суђењу само у случајевима у којима је то законом предвиђено. Овакво решење је примереније реалним околностима и задацима с којим се судови суочавају, а који у пракси континуирано захтевају све већи степен стручности и специјализације.

Уставно решење по ком судске одлуке може преиспитивати само законом одређен суд у законом прописаном поступку, амандман допуњује одредбом да то може чинити и Уставни суд у поступку по уставној жалби да би се отклониле присутне дилеме о улози Уставног суда и домашају његових одлука. Смисао предложене одредбе је, поред осталог, да се наглашавањем чињенице да је реч о преиспитивању у специфичном поступку по уставној жалби, одреди да исход преиспитивања може бити само декларативна одлука Уставног суда да је повређено неко уставом зајамчено људско право или слобода, што може бити основ за понављање судског поступка. То значи да се Уставни суд не може упуштати у мериторно одлучивање спора и с тим у вези поништавати судске одлуке.

Ново решење које предвиђа да се судске одлуке доносе у име Републике Србије засновано је на ставу да је постојеће, по ком се пресуде доносе у име народа, примерено системима јединства власти а не поделе власти, да је анахроно и у раскораку са реалношћу.

У циљу што потпуније афирмације принципа независности и самосталности у раду судова, а по угледу на италијански и немачки устав, амандманом се на ниво уставних начела подиже начело “природног судије”, односно решење којим се предвиђа да се судијама, осим изузетно и у складу са законом, предмети у рад додељују према унапред утврђеним правилима. Имајући у виду да су још 1787. године уставописци Устава САД уочили да смањење плата судијама може бити средство за недозвољен утицај на рад судова, па су због тога у Уставу САД инкорпорисали одредбу да судијама плате не могу бити смањиване за време док су у служби, амандманом је предложено да се: (а) плате судија уређују законом (искључују се подзаконски акти); и (б) да се плате не могу смањивати. Ова забрана односи се само на ситуацију у којој се плате смањују само судијама, али не и на смањивање плата судијама које прати опште смањивање плата у јавном сектору услед економске кризе, као што је то нагласио Суд правде Европске уније у одлуци о смањењу плата судијама у Португалу из 2018. године (вид. Прилог I).

Најзад, као гаранција судске независности, предвиђено је да судови и ВСС имају свој буџет.

АМАНДМАНОМ VI - Врсте и уређење судова - замењују се назив члана 144. и члан 144. Устава. Устав је означавајући врсте судова уредио само најопштију поделу на судове опште и посебне надлежности. Посебно је именовao само Врховни касациони суд (у даљем тексту: ВКС) као највиши, и отворио дилему о његовој надлежности, с обзиром да се може поставити питање да ли као врховни суд ВКС има овлашћења да потврди, укине и преиначи судске одлуке, или само као касациони да одлуке укида (касира), на шта је својевремено указала и Венецијанска комисија. Изостанак изричитог навођења

врсте судова у уставном тексту дало је могућност да се законом изврши промена имена судова и да се изврши реизбор судија и то представи као општи избор. Да би се избегле нове злоупотребе и обезбедила стварна сталност судијске функције, нужно је извршити одређене промене.

Амандман већим делом (ставови 1, 4, 5, 7. и 8.) преузима решења већ садржана у члану 143. Устава Републике Србије. У односу на та решења једина промена је назив највишег суда у Републици Србији. Новим решењима утврђено је да су судови опште надлежности основни, виши и апелациони, а да се врсте судова посебне надлежности уређују законом. Посебно се дефинише улога Врховног суда у уједначавању судске праксе и обезбеђивању јединствене примене права кроз своју праксу. Овим се јасно опредељује да је уједначавање судске праксе надлежност судске гране власти, да је реч о надлежности која гарантује независност судства, и да би та независност била угрожена ако би се другим гранама власти поверила ова улога, као што је то у једном тренутку била интенција Министарства правде РС. Да би се избегла могућност кршења начела владавине права и људских права у појединачним случајевима који се везују за својства окривљеног или специфичан догађај, амандманом је преузето важеће уставно решење о забрани оснивања привремених, преких или ванредних судова.

АМАНДМАН VII - Независност судија - замењују се назив члана 145. и члан 145. Устава. Важеће уставно решење о независности судија, садржано у члану 149. Устава, изазвало је дилему о томе да ли судије суде на основу свих Уставом прихваћених међународних извора права или не, односно да ли судије уопште могу да их примењују у обављању своје функције. Зато се новим решењем прецизирају извори права којима је судија једино везан у вршењу судијске функције, што представља гаранцију судске независности. Поред тога, преузима се постојеће уставно решење које гарантује независност судије забрањивањем сваког утицаја на судију у вршењу судске функције, чиме се обезбеђује да судија пресуђује само на основу чињеница и права, без било каквог спољњег утицаја који потиче од других грана власти, странака или хијерархијски виших судова.

АМАНДМАНОМ VIII - Сталност судијске функције - мења се члан 146. Устава. Важећим решењем, прво је прокламовано опште начело сталности судијске функције као гаранције судске независности, а потом је одмах у истом члану од њега одступљено у односу на судије које се бирају први пут и имају мандат од три године.

Предложеним решењем начело сталности судијске функције уређује се на доследнији начин. Амандманом се експлицитно јемчи континуитет судијске функције од тренутка избора до испуњења услова за њен престанак и, у складу с тим, елиминише актуелно решење којим је начело сталности судијске функције релативизовано будући да предвиђа да се лице које се први пут бира за судују, бира на три године. Недвосмислено се афирмише став да судије не могу бити биране на пробни период односно ограничени мандат, а самим тим и елиминишу негативни ефекти снажно присутне, и у великој мери реално засноване перцепције јавности, да судије биране на одређено време немају потребну пуну независност у одлучивању, односно да суде под специфичном врстом притиска.

АМАНДМАНОМ IX - Услови за избор судија - замењују се назив члана 147. и члан 147. Устава. Устав у члану 147. само регулише избор судија, без утврђења услова. Осим тога решење да Народна скупштина бира за судију лице које се први пут бира на ту

функцију, омогућило је превелику улогу и недозвољен утицај Народне скупштине у одабиру судијских кадрова.

Амандманом се утврђује искључива надлежност ВСС за избор свих судија свих судова. У складу са опредељењем да се потпуно елиминише политички утицај на избор судија, искључује се улога других органа власти односно Народне скупштине у том поступку. Амандман подиже на уставни ниво опште услове за избор судија (сада утврђене Законом о судијама) а уређивање других услова, као и мандата и услова за избор судија поротника, оставља законодавцу.

Из предложеног решења може се уочити изостанак обавезне обуке у Правосудној академији као услову за избор судија. Правосудна академија је једна од најмлађих институција у нашој држави чији се рад везује за правосуђе, а чији се програми још увек у великој мери финансирају на бази донација. Имајући у виду степен њене развијености, услове који су обезбеђени за њен рад, још се нису стекли разлози да постане уставна категорија. Мали број европских држава је уредио њено функционисање уставом. Имајући у виду да се Правосудној академији мора обезбедити економска независност која би омогућила квалитетну и континуирану обуку, не може се дозволити експеримент да без потребних испуњених услова за независност институције обука у њој постане основни услов за избор свих носилаца правосудних функција (судија и тужилаца). У супротном, ова "примарна улазница" у правосуђе могла би да постане основни начин за лак и ефикасан политички утицај за избор целокупног правосудног кадра. Као и у већини држава у којима правосудне академије дуже функционишу, сасвим је довољан законски основ за рад Академије.

АМАНДМАНОМ X – престанак судијске функције - мења се садржина члана 148. Устава који сада регулише ту материју. Постојећа одредба би требало да регулише битна питања за статус судија, што не чини у потребној мери. Не садржи ни све основе за престанак судијске функције, ни разлоге за разрешење као најосетљивијег основа престанка судијске функције. Ово за последицу има не само стални притисак на рад судија, већ и оставља могућност злоупотребе тумачењем правних стандарда. Неизбор судија на сталну судијску функцију не може представљати основ за престанак функције, јер се судије не смеју бирати на пробни, већ искључиво на стални мандат. Грађани немају једнаку правну заштиту ако некоме суди судија изабран на сталну функцију, а некоме судија са ороченим мандатом. Поред тога, постоји и неизвесност странака у погледу статуса судске одлуке коју је донео судија биран на орочени мандат, коме та функција може престати. Перцепција јавности је да тако изабране судије у предметима поступају под притиском. Коришћењем права на жалбу уставном суду против одлуке ВСС, неоправдано се искључује право судији на подношење Уставне жалбе, иако се ради о правним лековима са потпуно различитим разлозима правне заштите.

Предложеним амандманом опредељени су основи за престанак судијске функције, таксативно је предвиђено када ће и под којим условима ВСС разрешити судију због тежег дисциплинског прекршаја, и оно што је нарочито битно, утврђено је кад судија може бити разрешен због нестручности. Умногome су смањене могућности за произвољна тумачења правних стандарда, као што су нпр. "несавесно поступање" или „нестручност“. Судија мора имати, као и сваки други грађанин, право на жалбу против одлуке ВСС о престанку његове функције. Уколико би суд одлучивао о жалби судије, стварао би се утисак да би судије одлучивале о својим правима, па тако биле у сукобу интереса. Стога је задржано важеће решење о надлежности Уставног суда за одлучивање по жалби судија у овој материји, с тим што је изостављено важеће решење сходно којем

изјављена жалба судије Уставном суду искључује његово право на подношење уставне жалбе.

АМАНДМАНОМ XI - непреместивост судије- мења се члан 150. Устава који уређује ту материју. Важеће решење даје могућност премештаја судија без њихове сагласности не утврђујући у које судове и под којим условима би овакав премештај или упућивање било нужно. Непрецизност одредбе даје могућност злоупотребе и представља механизам за врсту казне. Логично питање које се поставља јесте да ли би се оваквим поступањем повећала или смањила ефикасност судова, када је опште познато да је потребно доста времена да се судија упозна са новим предметима. Судски систем мора стално да функционише са потребним бројем судија, који се не може надомештати у дужем периоду на овакав начин, осим у кратком периоду, и то изузетно. Разлози, као ни услови за преместивост без сагласности судије нису прецизирани. Није регулисан ни материјални положај судије у оваквим ситуацијама. Убог тога је потребно прецизнијом нормом смањити могућност премештаја као казнене мере против судије, као и злоупотребу института.

Предложеним решењем постојећа уставна одредба је допуњена изричитим навођењем врсте суда у који се судија може преместити или упутити, уз гаранџију плате коју је имао ако је по њега повољнија. Обезбеђене су гаранџије да ће премештени судија у случају премештаја имати одговарајућу или сличну позиџију и исти ниво примања. Прецизиран је и појам укидања претежног дела надлежности суда. Сужена је могућност да судија без своје сагласности буде премештен. Предлаже се да одлуку о трајном премештају или привременом упућивању доноси ВСС, као и да се против те одлуке може уложити жалба Уставном суду. На тај начин, судије које сматрају да им је угрожена независност, имају обезбеђено средство правне заштите другог независног органа.

АМАНДМАНОМ XII – имунитет- мења се члан 151. Устава који уређује ту материју само у односу на судије, а не и у односу на судије поротнике, иако они имају иста права као професионалне судије, укључујући право да изразе мишљење и да гласају приликом доношења судске одлуке.

Предложеним амандманом утврђује се да поред судије ни судија поротник у конкретној ситуацији не може бити позван на одговорност. Остале измене односе се на језичке и номотехничке корекџије без промене суштине важеће норме.

АМАНДМАНОМ XIII - Нespoјивост судијске функције - мења се члан 152. Устава који уређује ту материју. Амандманом је предложено брисање првог става важећег члана 152, јер је чланом 55. ставом 5. Устава већ утврђено да судије не могу бити чланови политичких странака. “Политичко деловање” је широки појам који се као такав не може дефинисати. Могућност широког тумачења се може злоупотребити на уштрб судијске независности, нарочито ако се има у виду да се погрешним тумачењем под политичким деловањем судија може подвести и јавно изношење мишљења о закону о коме се води јавна дискусија.

Предложеним укидањем првог става члана 152, не дира се у већ постојећи други став овог члана, који је на реалан начин регулисао питање неспојивог са судијском функцијом.

АМАНДМАНОМ XIV - Право на удруживање и јавно деловање – допуњује се Устав РС који тренутно не јемчи слободу удруживања и јавног деловања, једног од фундаменталних права судија. Непостојање уставне регулативе о томе шта је спојиво а шта је неспојиво са судијском функцијом, у супротности је са Универзалном

декларацијом о људским правима, Европском конвенцијом о људским правима, као и многим другим међународним стандардима који гарантују право на удруживање. Иако судијама ово право, као и слобода изражавања припадају, она се морају ограничити због специфичности њихове функције и друштвене одговорности. Услов за њихово уживање је да се у остваривању ових права судије понашају тако да чувају достојанство судијског позива, непристрасност и независност судства. Имајући то у виду, судије имају право да оснивају удружења судија, да се удружују и ступају у друге организације да би бранили своје интересе, унапређивали професионално образовање и штитили независност судства. Амандманом се у складу са међународним стандардима, регулише њихово право на удруживање и јавно деловање. Утврђене су врсте удружења, струковна и стручна, у која судије имају право да се удружују, те у којим ситуацијама имају право на јавно деловање спојиво са судијском функцијом.

АМАНДМАНОМ XV - председник Врховног суда и председници судова- мења се и допуњује члан 144. Устава који регулише статусна питања у вези са председником Врховног касационог суда. Важећи Устав ниједном посебном одредбом није регулисао статус осталих председника судова, што је сад овим амандманом предложено. Важеће решење члана 144. онемогућава основи циљ предложених промена Устава – деполитизација правосуђа, односно избегавање и свођење на најмању могућу меру утицаја политичких институција на судство. Избор председника ВКС и председника свих осталих судова врши Народна скупштина, која одлучује и о њиховом престанку функције. Опште је прихваћено мишљење да су изабрани председници судова експоненти сваке политичке структуре. Овакав став у дужем периоду потврђује и поступање Народне скупштине која је склона да не изврши избор једногласно предложених кандидата за председника, као и да такав став не образложи. Тиме се ствара утисак да стручни квалитети и позитивно мишљење ВСС нису довољан разлог за доношење предложене одлуке о избору кандидата за председника. Избор се не врши док се предлози не уклопе са политичком вољом скупштинске већине. Садашње решење омогућава политички утицај на судство и континуирано повећава неповерење грађана у његову независност.

На основу предложеног решења, одлуку о избору и разрешењу свих председника судова, па и највишег, врши ВСС. Имајући у виду његов предложени састав, могући политички утицај ће бити смањен, а основни носиоци одлуке о избору биће судије које предлажу кандидате, као и већина судија у саставу ВСС која их бира. Тако се појачава и одговорност ВСС, који мора и по уставном одређењу и по надлежности да постане ефикасни орган за избор носиоца судске власти. Предложено је да се сви председници судова бирају на период од пет година, без могућности поновног избора. Овакво решење спречиће појаву да веома битне функције у судском систему, у више мандата, врши иста личност. Прецизно је утврђено када функција председника суда може престати пре истека времена на који је биран. Против ових одлука ВСС, предвиђено је право на жалбу Уставном суду.

АМАНДМАНОМ XVI - Положај, састав и избор Високог савета судства (ВСС) – мења се члан 153. Устава који уређује ово питање. Према важећем решењу, Високи савет судства као независан и самосталан орган, који би требало да обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија, има 11 чланова. У његов састав улазе по функцији председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају, и осам изборних чланова (шест судија са сталном судијском функцијом, од којих један са подручја аутономних покрајина и два угледна и истакнута правника са

најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат а други професор правног факултета) које бира Народна скупштина. Основна слабост овог решења огледа се у чињеници да се сви чланови ВСС, посредно или непосредно, бирају од стране Народне скупштине, што у неким случајевима омогућава вишеструки политички утицај на рад ВСС-а. Тако је, на пример, омогућено да председник одбора за правосуђе, као члан по функцији, три пута гласа за избор носиоца правосудне функције - као члан ВСС, као председник одбора и коначно као посланик.

Предложеним амандманом овај се проблем отклања, а независност и самосталност ВСС од законодавне и извршне власти повећава у правцу остварења уставних начела о владавини права, подели власти и независности судства. Предложеним променама задржава се број чланова ВСС-а – 11, али се, у складу са захтеваном за деполитизацијом судства, из састава ВСС-а искључују председник надлежног одбора Народне скупштине и министар надлежан за правосуђе. Такође је предложено да се из састава ВСС-а изостави представник Адвокатске коморе, с обзиром да ни представници јавног тужилаштва нису представљени у раду ВСС, као и да су, традиционално, адвокати најзаступљенија правничка професија међу којима посланици бирају истакнуте правнике, па је њихов избор у ВСС тим путем могућ.

Новим решењем се предлаже да чланове ВСС-а из реда судија (њих седам), бирају судије а не Народна скупштина. Број предложених чланова из реда судија одређен је у складу са ставовима релевантних међународних тела којима се захтева да већину у саставу ВСС чине судије, као и са потребом да у ВСС буду представници свих врста судова. Поред судија, предложено је да а у саставу ВСС буде и један истакнути правник кога бирају сви правни факултети из редова професора права. Предложеним решењима обезбеђује се и учешће Народне скупштине као највишег представничког тела и носиоца законодавне власти у раду ВСС-а. Предложено је да Народна скупштина бира за чланове ВСС два истакнута правника између четири кандидата са најмање 15 година искуства у правној струци, које двотрећинском већином предлаже надлежни одбор Народне скупштине. Захтевом да се два кандидата за избор у ВСС из реда истакнутих правника предлажу од стране надлежног одбора Народне скупштине двотрећинском већином, обезбеђује се политички плурализам у доношењу одлука који се тиче положаја судске гране власти. То значи да ће политичка мањина моћи да учествује у избору кандидата за чланове ВСС, чиме се јача демократски легитимитет одлука ВСС. Да би се обезбедила потребна деполитизација судске гране власти, уз задржавање постојећег решења да чланови ВСС не могу бити ни председници судова, предложено је и да члан ВСС не може бити члан политичке странке.

Имајући у виду да се питање постојања независног судства у свакој држави огледа, пре свега, у начину избора судија, предност предложеног решења у односу на важеће је што се њиме обезбеђује потребни ниво независности судске гране власти. Кад је у питању предложени састав ВСС-а, напомињемо да иако је више пута поновила да нема јединственог модела судског савета, Венецијанска комисија је заузела изричит став да се при сваком одређивању састава судских савета мора имати у виду да је заштита независности судија, која се постиже путем њихове изолације од притисака других грана власти, основни разлог постојања савета, као и да је основно правило да велики део судског савета треба да буде састављен из реда чланова правосудних органа, односно да знатан или већински број чланова савета бирају правосудни органи. Такође истичемо да циљ предложених промена није само усвајање примедби Венецијанске комисије у

процесу придруживања ЕУ, већ првенствено онемогућавање појаве корпоративизма, сукоба интереса, трговине интересима и концентрације моћи у раду ВСС.

АМАНДМАНОМ XVII - Мандат чланова Високог савета судства – мењају се назив и члан 154. Устава. Ово питање сада делимично уређује став 6. члана 153. Устава - одредбом да мандат члана ВСС траје пет година, осим за чланове по положају. Предложеним решењима задржава се, али и даље разрађује идентично решење. Наиме, питање мандата чланова ВСС-а повезано је са питањем његовог конституисања, законитости и независности у раду. У односу на председника Врховног суда, трајање његовог мандата у чланству ВСС повезано је са трајањем његове функције председника, с обзиром да је председник тог суда члан ВСС-а по положају. У односу на остале чланове, предложено је да исто лице не може бити поново бирано у ВСС, као и да члану ВСС престаје мандат пре истека времена на који је биран на лични захтев или ако је осуђен на казну затвора. Поред тога, предложено је да члану који је судија престаје мандат и престанком судијске функције, а члану који није судија и ако трајно изгуби радну способност за вршење функције члана ВСС-а. Одлуку о престанку мандата члана ВСС-а доноси ВСС, а против ове одлуке је дозвољена жалба Уставном суду.

Детаљније уређивање питања мандата чланова ВСС-а у Уставу неопходно је због значаја тог питања за легитимност рада овог органа, самосталност и независност у раду његових чланова, нарочито када је у питању престанак мандата члану ВСС-а пре његовог истека.

АМАНДМАНОМ XVIII - Имунитет чланова Високог савета судства – замењују се назив члана 155. и члан 155. Устава. Ово питање није регулисано посебним чланом важећег Устава, него оскудном одредбом става 7. члана 153. Устава сходно којој члан ВСС ужива имунитет као судија. Садашње уставно решење не штити у потребној мери самосталан и независан рад чланова ВСС-а, нити је довољно прецизно да би обухватило различите случајеве који су се појавили у пракси.

Предложеним решењем прецизно се утврђује институт имунитета чланова ВСС-а тако што се истиче да члан тог тела не може бити позван на одговорност за мишљење изнето у поступку пред ВСС, као и за гласање при доношењу одлука ВСС-а, осим ако учини кривично дело у вези са вршењем функције члана ВСС-а. Поред тога, предвиђено је да члан ВСС-а не може без одобрења ВСС-а бити лишен слободе у поступку покренути због сумње да је учинио кривично дело у вези са вршењем функције члана ВСС-а. Овим решењима превазилазе се дилеме, различите формулације и тумачења законских норми о овој материји, укључујући и ону о удаљењу са функције члана ВСС-а.

АМАНДМАНОМ XIX - Председник Високог савета судства – допуњује се Устав РС који ово питање не уређује већ је оно уређено Законом о Високом савету судства. Због потребе јачања независности судске гране власти, сматрамо да питање избора председника ВСС мора бити уставна материја. С тим у вези, предложено је да ВСС има свог председника који се бира из реда судија - чланова ВСС-а, и истакнуто да председник Врховног суда не може бити председник ВСС-а. Иако у неким државама тзв. младих демократија, као и у појединим чланицама ЕУ, овим органом председава члан ВСС који није судија, на основу досадашње праксе, предложено је да то и даље буде судија (дакле задржано је тренутно законско решење), али уз деакумулација функција због спречавања концентрације моћи у рукама једне особе. Деакумулација функција се односи на председника Врховног суда за којег се предлаже да не може бити председник ВСС-а.

АМАНДМАНОМ XX – Надлежност Високог савета судства – уређује се питање надлежности ВСС које је тренутно уређено чланом 154. Устава. Имајући у виду дефиницију ВСС-а из члана 153. став 1. Устава, може се закључити да у важећем Уставу надлежност овог органа није адекватно одређена. Осим тога, део надлежности ВСС-а уређен је Законом о Високом савету судства, Законом о судијама и Законом о уређењу судова. Појавили су се и одређени проблеми у спровођењу додељених надлежности, пре свега у подели надлежности између ВСС-а и Министарства правде, нпр. у погледу преноса надлежности Министарства правде на ВСС у области финансирања текућих трошкова за рад судова и судија.

Имајући у виду наведене проблеме и основне циљеве уставних промена, неопходна је измена уставног решења према којем (први) избор на судијску функцију, као и избор председника суда и председника највишег суда у РС врши Народна скупштина. Предложено је да све судије, судије поротнике као и председнике свих судова, бира ВСС. Тиме се уклања један од системских начина утицаја законодавне власти на судску. Сагласно дефиницији ВСС-а из Амандмана XVI, предвиђено је да је ВСС дужан да се стара о самосталности и независности судија. У надлежност ВСС стављено је и решавање статусних питања судија, а поверен му је и избор и разрешење чланова дисциплинских органа, као и одлучивање о жалбама изјављеним против одлука дисциплинске комисије. Предложене су и нове надлежности: ВСС тако предлаже буџетска средства за свој рад, као и за рад судова, и самостално располаже тим средствима (судски буџет), доноси Пословник о раду судова, а у погледу закона који се односе на статус судија и рад судова, не само да обавезно даје своје мишљење, него и има и право предлагања тих закона. Битна новина је и да ВСС одлучује о правном леку о избору судија због повреда правила процедуре, као и о имунитету и неспојивости вршења других функција, с обзиром да је често у пракси постојала дилема чија је то надлежност. На крају, постојећа формулација у члану 154. Устава, према којој ВСС „врши и друге послове одређене законом“, унапређена је тако да гласи: „врши и друге послове одређене Уставом и законом.“

АМАНДМАНОМ XXI – Рад и начин одлучивања Високог савета судства - допуњује се Устав Републике Србије који ово питање не уређује, имајући у виду да оно може бити од пресудног значаја за политички утицај на његов рад. Предложеним решењима утврђује се обавеза јавности у раду овог органа, уз могућа ограничења у складу са Уставом и законом. Начело јавности рада, уз обавезу поштовања усвојених стандарда, критеријума и предвиђене процедуре, од кључног су значаја за остваривање уставне улоге и надлежности ВСС-а. Предложено је да ВСС одлучује већином гласова свих чланова о избору председника ВСС-а, председника Врховног суда, председника судова и судија, као и о премештају и о разрешењу судија, а да у другим случајевима одлучује већином гласова чланова на седници на којој је присутна већина чланова ВСС-а. Предвиђено је да се на одлуке ВСС-а о избору и престанку функције судије, председника суда и судије поротника, премештању и упућивању судија, именовању и разрешењу чланова дисциплинских органа, може се уложити жалба Уставном суду у случају прописаном законом. Овакав начин доношења одлука од посебног је значаја за смањење могућности политизације и злоупотребе одлука о премештају и разрешењу судија. Најзад, предложеним решењима доприноси се учвршћивању легитимитету одлука ВСС, које су у досадашњој пракси, у неким случајевима, биле доведене у питање.

АМАНДМАНОМ XXII - Положај, надлежност, оснивање и организација јавних тужилаштава – мењају се назив члана 156. и члан 156. Устава. Постојећа уставна решења која регулишу наведена питања садржина су у члановима 156. и 157. Устава. Тим решењима јавно тужилаштво је одређено као самосталан орган, без гаранција независности у односу на законодавну и извршну власт, односно без успостављања механизма који елиминишу политички утицај у раду тужилаштва. Међутим, самосталност не даје довољну заштиту од политичког утицаја, поготово у „младим демократијама“ без дуге традиције владавине права. Отуда меродавна тела Савета Европе, као што су Венецијанска комисија и Консултативни савет европских тужилаца, препоручују јемчење не само самосталности већ и независности тужилаштва. Европски суда за људска права такође закључује да недостатак независности тужилаштва има негативне ефекте, нарочито у фази која претходи суђењу када се прикупљају докази. С обзиром да су у Србији проширена овлашћења јавног тужилаштва у фази истраге, потреба за независношћу тужилаштва је израженија јер је јавно тужилаштво преузело део судских надлежности које задиру у домен бројних људских права. Новим решењем јавно тужилаштво се уздиже на ниво независног органа, а као посебна гаранцију независности, слично као код независности судија, истиче се забрана утицања на вршење јавнотужилачке функције.

Међутим, за успешно поступање јавног тужилаштва ни сама независност није довољна. Јавном тужилаштву су потребни ефикасни механизми за прикупљање доказа и делотворно остваривање своје надлежности, а за то је неопходна ефективна контрола над службама које се баве прикупљањем и обезбеђивањем доказа, односно криминалистичком полицијом. Само прокламовање руководеће улоге јавног тужилаштва у предистражном поступку у Законику о кривичном поступку се показало недовољно због чега је неопходно јемства делотворне контроле јавног тужилаштва над службама од чијег рада зависе резултати рада јавног тужилаштва (тј. криминалистичке полиције), подићи на уставни ниво. Слична решења усвојена су и у другим европским државама попут Италије и Шпаније.

У важећем члану 156. став 2. Устава се као извор права у раду јавног тужилаштва не наводе општеприхваћена правила међународног права, што је у нескладу са одредбама члана 16, члана 18, члана 142. став 2. и члана 194. става 4. Устава. Како је Устав у наведеним одредбама прописао да су општеприхваћена правила међународног права саставни део правног поретка Републике Србије и да се непосредно примењују, она морају да буду извор права и за јавно тужилаштво. У супротном би се Република Србија одрекла дела сопственог правног поретка у кривичном поступку. Из тог разлога, овим амандманом се и општеприхваћена правила међународног права уводе у систем извора права по којем јавно тужилаштво поступа.

АМАНДМАНОМ XXIII – Врховни јавни тужилац и руководиоци јавних тужилаштава – мењају се назив члана 157. и члан 157. Устава. Питања регулисана овим амандманом делимично су уређена у важећем члану 158. који уређује положај Републичког јавног тужиоца.

Амандманом се мењају називи највишег јавног тужиоца у Републици Србији тако што се уводи назив Врховни јавни тужилац, односно Врховно јавно тужилаштво. Тиме се у потпуности називи јавних тужилаштва усклађују са називима судова пред којима поступају, што је тренутно случај на свим правосудним нивоима осим републичког. Амандманом се уређују и положај, надлежност, начин избора и трајање мандата

Врховног јавног тужиоца. Уводе се и руководиоци јавних тужилаштава због укидања монархског система уређења јавног тужилаштва (вид. образложење уз Амандман XXIII). Новим решењем мења се начин избора највишег јавног тужиоца тако да Врховног јавног тужиоца више не бира Народна скупштина на предлог Владе уз прибављено мишљење надлежног одбора Народне скупштине, већ је његов избор прешао у надлежност ВСТ. Независност јавног тужилаштва (Амандман XXII) свакако подразумева независност Врховног јавног тужиоца, као највишег тужиоца у држави, а он не би могао бити суштински независан уколико би његов избор зависио од Народне скупштине и Владе. Таквим начином избора би се задржао политички утицај у недозвољеној мери на Врховног јавног тужиоца, а преко њега и на сва јавна тужилаштва, као и на све јавне тужиоце.

Да би се спречила велика концентрација моћи у рукама једне личности у дужем временском периоду, амандманом се прописује и могућност само једног мандата на функцији Врховног јавног тужиоца. Тиме се такође усклађује и положај Врховног јавног тужиоца са положајем председника Врховног суда (сада ВКС), који и по важећем уставном решењу може имати само један мандат. Како је овим решењем могућност избора на функцију Врховног јавног тужиоца ограничена на само један мандат, трајање мандата Врховног јавног тужиоца је повећано на седам година да би му се омогућило остваривање плана и програма.

Како се амандманима напушта монархски принцип уређења јавног тужилаштва, предложено је да у јавном тужилаштву функцију јавног тужиоца може обављати више јавних тужилаца, а руковођење јавним тужилашвом поверено је руководиоцу јавног тужилаштва. Да би се онемогућио политички утицај, избор руководиоца јавних тужилаштава се измешта из Владе и Народне скупштине у ВСТ.

АМАНДМАНОМ XXIV - јавни тужиоци – мењају се назив члана 158. и члан 158. Устава. Према важећем Уставу, јавно тужилаштво је орган са монархским уређењем. Суштина монархског принципа је да тужилац носилац-титулар свих послова, док су заменици тужиоца носиоци неке врсте "генералног тужилачког пуномоћја" дакле, они су заступници јавног тужиоца са делегираним процесним и другим овлашћењима. Прекомерна хијерархија и централизација предвиђена садашњим уставним одредбама и Законом о јавном тужилаштву, није исходите потребе да тужилаштво ефикасно врши функцију кривичног гоњења, већ резултат упорне примене совјетског модела прокуратуре. Овако постављена начела централизма и хијерархије потискују у други план унутрашње могућности, претварајући јавне тужиоце и заменике у обичне чиновнике.

Као што је већ до сада истакнуто, предложеним новим решењима напушта се монархски принцип уређења јавног тужилаштва сходно којем у јавном тужилаштву постоји само један јавни тужилац који и руководи јавним тужилашвом. Предлаже се да функцију јавног тужилаштва врши јавни тужилац, а заменици јавног тужиоца, као носиоци јавнотужилачке функције се укидају. Такође се прописује сталност функције јавног тужиоца, као и начин избора јавних тужилаца. Амандманом се предлаже, а законом би то требало детаљно уредити, да функцију тужилаштва врше јавни тужиоци, а јавним тужилашвом руководи руководиоца јавног тужилаштва. У тако организованом тужилаштву руководиоца јавног тужилаштва руководи радом, представља тужилаштво и има одређена хијерархијска овлашћења, али није једини поседник тужилачког звања. Промењени модел (сада је то колективни орган са израженом хијерархијом)

подразумевао би да се руководилац бира из редова јавних тужилаца. То значи да, по истеку времена на које је именован за руководиоца, наставља дужност као јавни тужилац у тужилаштву из кога је изабран. Како овим амандманом досадашњи заменици јавних тужилаца постају јавни тужиоци, решења о сталности функције и начину избора јавних тужилаца су преузета из садашњих решења за заменике јавних тужилаца. Такође се укида први избор од стране Народне скупштине да би се, како је више пута истакнуто, онемогућио политичког утицај.

АМАНДМАНОМ XXV – Одговорност јавних тужилаштва - мења се садржина члана 159. Устава. Ово питање сада је уређено чланом 160. Устава и према садашњем уставном решењу Републички јавни тужилац и јавни тужиоци одговарају за свој рад Народној скупштини што подразумева политичку одговорност јавних тужилаца. Увођењем независности јавног тужилаштва (Амандман XXII), ова врста одговорности постала је беспредметна па се укида.

Поред тога, напуштањем монократског принципа уређења јавног тужилаштва, јавна тужилаштва се из инокосних органа трансформишу у колективне органе, због чега се више не говори о одговорности јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца (којих више према предложеним решењима нема), већ о одговорности јавних тужилаштава као органа. При томе је задржана хијерархијска одговорност нижих јавних тужилаштава вишим јавним тужилаштвима, као и одговорност свих јавних тужилаштава Врховном јавном тужилаштву.

АМАНДМАНОМ XXVI – Престанак функције – мењају се назив и садржина члана 160. Устава. Постојећа решења из члана 161. Устава требало би да регулишу битна питања за статус јавних тужилаца, што не чине у потребној мери. Не садрже ни све основе за престанак функције, ни разлоге за разрешење што за последицу има стални притисак на носиоце јавнотужилачке функције и оставља могућност злоупотребе приликом тумачења.

Новим решењима, у погледу основа за престанак функције, на уставни ниво се подижу трајни губитак радне способности и губитак држављанства Републике Србије. У погледу поступка за престанак функције и одлучивању о престанку функције, амандманом се усклађују одредбе о престанку функције јавног тужиоца, Врховног јавног тужиоца и руководиоца јавних тужилаца са одредбама о начину избора. Новина је и што изјављена жалба Уставном суду више не искључује право на подношење уставне жалбе, чиме се јача сигурност носилаца јавнотужилачке функције.

АМАНДМАНОМ XXVII - Имунитет јавних тужилаца – мењају се назив члана 161. и члан 161. Устава. Предложеним решењима гаранције које су сада садржане у члану 162. Устава се проширују. Према важећем решењу, постоји имунитет за изражено мишљење у вршењу тужилачке функције, а овим амандманом се имунитет јавних тужилаца проширује и на одлуку донету у вези са вршењем тужилачке функције, чиме се покрива већи дијапазон деловања јавног тужилаштва. Кривично дело кршење закона од стране јавног тужиоца није покривено материјално-правним имунитетом, али је и у односу на ово дело успостављен кривично-процесни имунитет, зато што се за ово кривично дело поступак не може покренути без одобрења ВСТ. Предвиђена је још једна новина: одлучивање о давању сагласности за лишење слободе пребачено је са Народне скупштине (надлежног одбора) у надлежност ВСТ, а из разлога смањена политичког утицаја.

АМАНДМАНОМ XXVIII - Нespoјивост функције – мењају се назив члана 162. и члан 162. Устава. Амандманом се мењају садашња решења из члана 163. Устава тако што се задржава решење сходно којем се препушта закону да уреди неспојивост функција, послова или приватних интереса са јавнотужилачком функцијом, а брише одредба о забрани политичког деловања. Појам „политичко деловање“ је могуће широко тумачити па је самим тим подложен злоупотребама. Наглашавамо да ни Венецијанска комисија није на становишту да треба забранити свако укључивање јавних тужилаца у политичка питања, већ да треба избегавати активности које могу довести у питање непристрасност. Одредба о неспојивости тужилачке функције у потпуности је усклађена са одредбом о неспојивости судијске функције (вид. образложење Амандмана XIII).

АМАНДМАНОМ XXIX - Удруживање и јавно деловање тужилаца – уређује се право на удруживање и јавно деловање јавних тужилаца. Ова материја се не помиње у садашњем Уставу, тако да се амандманом први пут ова права подижу на уставни ниво. Право на удруживање је основно људско право и оно може бити ограничено за јавне тужиоце, као носиоце правосудне функције само у једном, мањем делу, ради очувања начела непристрасности. Систематика је налагала да се ова материја обухвати у члану 163. Устава који се због тога мења, као и сам назив члана 163. Устава.

АМАНДМАНОМ XXX – Положај, састав и избор Високог савета тужилаштва мењају се назив члана 164. и члана 164. Устава који сада уређује ту материју. Амандманом се мења назив тужилачког савета па се уместо назива „Државно веће тужилаца“ (у даљем тексту: ДВТ) уводи назив „Високи савет тужилаштва“. Како је овим амандманима напуштен монократски принцип уређења јавног тужилаштва и јавно тужилаштво установљено као колективни орган, у називу је примереније упутити на „тужилаштво“ него на „тужиоце“. Како је неспорно да је тужилачки савет државни орган, реч „државно“ је не само сувишна, него и сугерише на орган извршне власти, што тужилачки савет није, тим пре што јавно тужилаштво заступа јавне интересе, који нису нужно и интереси извршне власти. Подсећамо да према новом решењу, ВСС такође се одређује као самосталан и независан орган (вид. Амандман XVI).

С обзиром на уставну улогу ВСТ, као и нови уставни положај јавних тужилаштва и јавних тужилаца који им даје независност, предвиђа се да овај савет буде састављен по мериторном принципу, на идентичан начин као и ВСС (вид. образложење уз Амандман XVI). Предвиђени састав Савета је и у складу са схватањима Европског суда за људска права да јавно тужилаштво, не само да треба фактички да буде слободно од политичког утицаја, већ је потребно и да оно оставља утисак независности односно да посматрачу делује независно од политичког утицаја. Због тога је предложено да министар надлежан за правосуђе, као ни друге политичке личности, не могу бити у саставу Савета.

Најзад, амандманом се предвиђа да руководиоци јавних тужилаштва не могу бити чланови ВСТ-а из истих разлога из којих председници судова не могу бити чланови ВСС-а (вид. образложење уз Амандман XVI).

АМАНДМАНОМ XXXI – Мандат чланова Високог савета тужилаштва – мења се назив члана 165. и члан 165. Устава. Овим амандманом детаљније се уређује мандат чланова Високог савета тужилаштва у односу на то како је ово питање сада уређено у ставу 5. члан 164. Устава који садржи само одредбу о трајању мандата. Предложеним решењем дужина трајања мандата се не мења, али се детаљније уређује престанак

функције члана Савета пре истека трајања мандата, доношење одлуке о престанку мандата и успоставља се забрана поновног избора у ВСТ. Ова питања су решена на идентичан начин као и у случају мандата чланова ВСС (вид. образложење уз Амандман XVII).

АМАНДМАНОМ XXXII - Имунитет чланова Високог савета тужилаштва – допуњује се Устав чланом 165а у којем се детаљније регулише институт имунитета чланова ВСТ него што је то учињено важећим решењем. Имунитет чланова ВСТ уређен је на идентичан начин као имунитет чланова ВСС (вид. образложење уз Амандман XVIII).

АМАНДМАНОМ XXXIII – Председник Високог савета тужилаштва – допуњује се Устав чланом 165б да би се уредио институт председника ВСТ и његов избор. Важећи Устав ова питања препустио је законодавцу. Установа председника ВСТ је по својој природи уставна а не законска материја, при чему је досадашње законско решење мањкаво. Наиме, законодавац је чланом 6. ставом 1. Закона о Државном већу тужилаца предвидео да је Републички јавни тужилац по положају председник ДВТ. Оправданост решења да Републички јавни тужилац (према новом решењу - Врховни јавни тужилац), треба да буде по службеној дужности председник тужилачког савета је спорна. Сматрамо да изборни чланови будућег ВТС из реда јавних тужилаца имају већи легитимитет од чланова по положају, с обзиром да су бирани на непосредним изборима у оквиру јавно тужилачке организације. Како се ради о највишем тужилачком представничком телу који јемчи њихову независност, по природи ствари, тим телом би требало да председава изборни члан из реда јавних тужилаца, а не Врховни јавни тужилац који је члан по положају и који се бира у том телу.

АМАНДМАН XXXIV – Надлежност Врховног савета тужилаштва- материја је новог члана 165в. Њиме се мења садржина важећег члана 165. Устава. Приметно је да Устав сумарно регулише надлежност ДВТ, оставивши законодавцу да то питање детаљније регулише законом. С обзиром на положај и правну природу тог тела потребно је у Уставу подробније уредити надлежност ВСТ. Евидентна је мањкавост важећег уставног решења сходно којем ДВТ предлаже Народној скупштини кандидате за први избор за заменика јавног тужиоца. "Пробни период" за заменике јавних тужилаца на функцији је проблематичан са становишта самосталности. Важећим Уставом утврђени "пробни период", у коме они треба да покажу своје способности и стручност, може представљати очекивање да они покажу и одређени степен лојалности, кооперативности и послушности, што угрожава и њихову самосталност и њихову одговорност. Овакав механизам избора заменика јавних тужилаца омогућава избор лојалних лица, од који се очекује да лојалност покажу и на делу у пробном периоду, и тако оправдају свој дотадашњи, али и потоњи избор.

Амандманом се прецизно наводе надлежности тужилачког савета, с тим што су оне у знатној мери у сагласности са предложеним надлежностима судског савета, што је и тенденција у међународним документима која се баве овом материјом. Разлог подударности надлежности правосудних савета, наравно уз одређене разлике, због специфичности тужилачке и судске организације, пре свега се налазе у приметном тренду инсистирања на независности тужилаштва, а не само на самосталности, која се због примеса хијерархијског устројства тужилачке организације, не може до краја поистоветити са независношћу судова. Европски консултативни савет тужилаца у

својим актима правилно уочава да је независно тужилаштво предворје за независност суда.

АМАНДМАНОМ XXXV – Рад и начин одлучивања Високог савета тужилаштва - допуњује се Устав РС чланом 165 г. Важећи Устав није посебно уредио питања која се односе на рад и начин одлучивања ВСТ, већ је то питање препустио законодавцу, где је он нормиран кроз Закон о Државном већу тужилаца, као и подзаконским актом - Пословником о раду Државног већа тужилаца. Сматрамо да је рад и начин одлучивања ВСТ потребно уредити уставом, с обзиром на проширене надлежности тог тела у односу на уставне надлежности актуелног ДВТ. Посебно је важно Уставом уредити питање обичне и апсолутне већине којом се доносе одлуке у ВСТ. Конституционализовање тих одредби је од суштинске важности како би се избегла манипулација регулисања већине која одлучује у овом плуралном телу кроз законе и подзаконска акта чија је процедура измене далеко једноставнија.

АМАНДМАНОМ XXXVI – мењају се ставови 2.и 3. у члану 172. Устава – Састав уставног суда. Избор и именовање судија Уставног суда – због предложеног новог назива највишег суда у Републици Србији у Амандману VI, и новог назива тела које бира јавне тужиоце у Амандману XXX, с обзиром да та тела учествују у предлагању кандидата за именовање судија Уставног суда.

Прилог 1

МЕЂУНАРОДНИ ИЗВОРИ НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВАЈУ МОДЕЛ АМАНДМАНА НА УСТАВ РС И МОДЕЛ УСТАВНОГ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА УСТАВА РС

I Међународне декларације, повеље и резолуције

1. Монреалска универзална декларација о независности судства (1983).
2. Универзална повеља о судијама Међународног удружења судија (1999).
3. Магна карта за судије Консултативног већа европских судија (2010).
4. Римској повеља о европским нормама и начелима о тужиоцима (2014).
5. Европска повеља о закону за судије Савета Европе (1998).
6. Даблинска декларација о стандардима за ангажовање и именовање чланова правосуђа Европске мреже судских савета (2012).
7. Резолуција о транспарентности и приступу правди Европске мреже судских савета (2009).
8. Бангалорски нацрт Кодекса судијског понашања 2001. усвојен од стране Правосудне групе за јачање интегритета правосуђа, ревидиран на Округлом столу председника судова одржаном у Палати мира, у Хагу, 25-26. новембра 2002.
9. Бордо декларација (уједињено Мишљење бр. 4 (2009) Консултативног већа европских тужилаца (КВЕТ) и Мишљење бр. 12 (2009) Консултативног већа европских судија (КВЕС) о односима између судија и тужилаца у демократском друштву).

II Документи Европске комисије за демократију путем права (Венецијанска комисија)

1. Мишљење Венецијанске комисије о Уставу РС бр.405/2006 од 19.3.2007. (CDL-AD(2007)004) (2007).
2. Мишљење Венецијанске комисије о Нацрту амандмана на Закон о јавном тужилаштву бр. 709/2012 од 11. 03. 2013. (CDL-AD(2013)006) (2013).
3. Извештај Поткомисије за правосуђе Венецијанске комисије: Именовање судија (CDL-JD(2007)001rev) (2007).
4. Европски стандарди независности судства Венецијанске комисије (2008).
5. Извештај Венецијанске комисије о независности правосудног система, део I: Независност судија (CDL-AD (2010)004) (2010).
6. Извештај Венецијанске комисије о независности правосудног система, део II: Независност тужилаца (CDL-AD (2010) 004) (2010).
7. Контролна листа Венецијанске комисије за владавину права (CDL-AD(2016)007). (2016).
8. Мишљење Венецијанске комисије бр. 921/2018 о Нацрту амандмана на уставне одредбе о правосуђу од 25. јуна 2018. (CDL-REF(2018)015) (2018).
9. Мишљење Венецијанске комисије о Регулаторном концепту Устава Републике Мађарске од 13. децембра 1995. (CDL(1995)073rev-e) (1995).
10. Мишљење Венецијанске комисије бр. 876/2017 о Нацрту ревидираног Устава Републике Грузије од 19. јула 2017. (CDL-AD(2017)013) (2017).
11. Удружено мишљење Венецијанске комисије, генералног директора Директората за људска права и владавину права Савета Европе и ОЕБС- Канцеларије за демократске институције и људска права бр.791/2014 (ОЕБС мишљење Nr.: CRIM-MOL/266/2015) о Нацрту закона о тужилаштву Републике Молдавије од 23. марта 2015 (CDL-AD(2015)005) (2015).
12. Мишљење Венецијанске комисије бр. 712/2013 о Нацрту закона о Високом савету судства и тужилаштва Републике Босне и Херцеговине од 24. Марта 2013. (CDL-AD(2014)008) (2013).
13. Мишљење Венецијанске комисије бр. 473/2008 о Нацрту закона о јавном тужилаштву Републике Молдавије од 19. јула 2008. (CDL-AD(2008)019) (2008).

14. Компилација мишљења и извештаја Венецијанске комисије у вези са судовима и судијама од 5. марта 2015. (CDL-PI(2015)001) (2015).

III Препоруке Комитета министара земаља чланица Савета Европе

1. Препорука R (94) 12 Комитета министара о независности, ефикасности и улози судија, усвојена 13. октобра 1994 (1994).
2. Препорука CM/Res (2010) 12 Комитета министара СЕ државама чланицама о судијама: независност, делотворност и одговорност, усвојена 17. новембра 2010 (2010).
3. Препорука Комитета министара Савета Европе Res (2000)19 о улози јавног тужилаштва у кривичноправном систему (2000).

IV Документи Консултативног савета европских судија (ССЈЕ)

1. Мишљење Консултативног савета европских судија ССЈЕ број 1(2001) о стандардима који се тичу независности судства и несмењивости судија (2001).
2. Мишљење Консултативног савета европских судија ССЈЕ број 3 (2002) О принципима и правилима професионалног понашања судија, а посебно етике, неспојивог понашања и непристојности (2002).
3. Мишљење Бироа Консултативног већа европских судија ССЈЕ/BU(2018) 4 од 4.маја 2018 (2018).
4. Мишљење Бироа Консултативног већа европских судија ССЈЕ /BU(2018) 9 од 21. децембра 2018 (2018).

V Документи Консултативног већа европских тужилаца

1. Мишљење Консултативног већа европских тужилаца (КВЕТ) бр. 13 (2018) о независности, одговорности и етици тужилаца (2018).
2. Мишљење Консултативног већа европских тужилаца (КВЕТ) бр. 9 (2014) о европским нормама и начелима за тужиоце – “Римска повеља” (2014).

VI Документи Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС)

1. Кијевске препоруке о независности правосуђа у источној Европи, јужном Кавказу и централној Азији: судска управа, избор и одговорност (ОЕБС И МПИ)

VII Пракса Европског суда за људска права

1. Пресуда Европског суда за људска права *Reczkowicz v. Poland* од 22. јула 2021, представка бр. 43447/19.
2. Пресуда Европског суда за људска права *Guðmundur Andri Ástráðsson v. Island*, од 1. децембра 2020, представка бр. 26374/18.
3. Пресуда Европског суда за људска права *Oleksandr Volkov v. Ukraine*, од 6. фебруара 2018, представка бр. 21722/11.
4. Пресуда Европског суда за људска права *Baka v. Hungary*, од 23. јуна 2016, представка бр.20261/12.
5. Пресуда Европског суда за људска права *Gerovska Popčevska v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia*, од 7. јануара 2016, представка бр. 48783/07.
6. Пресуда Европског суда за људска права *Agrokompleks v. Ukraine*, од 6. октобра 2011, представка бр. 23465/03.

7. Пресуда Европског суда за људска права *Vera Fernandes-Huidobro v. Spain*, од 6. јануара 2010, представка бр. 74181/01.
8. Пресуда Европског суда за људска права *Kolevi v. Bulgaria*, од 5. новембра 2009, представка бр. 1108/02.
9. Пресуда Европског суда за људска права *Salov v. Ukrain*, од 6. септембра 2005, представка бр. 65518/01.
10. Пресуда Европског суда за људска права *Pabla Ку v. Finland*, пресуда од 22. јуна 2004, представка бр. 47221/99.

VIII Пракса Суда правде Европске уније

1. Пресуда Великог већа Суда правде Европске уније *AZ v. Openbaar Ministerie and YU And ZV*, у предмету бр. C-510/19, од 24. новембра 2020.
2. Пресуда Великог већа Суда правде Европске уније *A.K. v. Krajowa Rada Sądownicta and CP and DO v. Sąd Najwyższy*, у предметима бр. C-585/18, C-624/18 и C-625/18, од 19. новембра 2019.
3. Пресуда Великог већа Суда правде Европске уније, у предмету бр. C-619/18, од 24. јуна 2019.
4. Пресуда Великог већа Суда правде Европске уније, *Minister for Justice and Equality v OG and PI*, у предметима бр. C-508/18 и C-82/19 PPU, од 27. маја 2019.
5. Пресуда Великог већа Суда правде Европске уније *Associação Sindical dos Juizes Portugueses v. Tribunal de Contas*, у предмету бр. C-64/16, од 27. фебруара 2018.

ПРЕДЛОГ ЗА БУДУЋЕ РАЗМАТРАЊЕ УСТАВНИХ РЕШЕЊА ВЕЗАНИХ ЗА РАД ПРАВОСУЂА

Актуелним променама Устава РС није обухваћено неколико питања значајних за уставни положај правосуђа, а која се односе на статус међународних извора права у правном систему, као и на однос између судова и Уставног суда.

I СТАТУС МЕЂУНАРОДНИХ ИЗВОРА ПРАВА У ПРАВНОМ СИСТЕМУ (чл. 16 ст. 3, 17, 18, 75, 97. ст. 1, 167. ст. 2, 169, 194. Устава РС)

Одредбе Устава РС о међународним изворима права који, поред Устава и закона, постављају основ и границе за поступање и одлучивање судија, остају отворене за могућност различитих интерпретација и правну несигурност. То угрожава начело легалитета, може довести до сукоба међународног права и Устава, може бити препрека и отежавати учешће Републике Србије у европским интеграцијама, укључујући и могуће будуће приступање Европској унији.

1. Мишљење Венецијанске комисије

Венецијанска комисија указује на статус међународних извора права у уставном систему Србије наглашавајући да “одредбе о улози међународног права у правном систему нису необичне али захтевају промишљен приступ који узима у обзир нове међународне тенденције, као и увођење поступка оцене уставности уговора пре њиховог ступања на снагу”,¹ а у вези са конкретним члановима 16. ст. 3, 18, 97. ст. 1, 167. ст. 2, 169, 194. Устава, наводе се и конкретне сугестије у вези са овим питањем.

Члан 16. став 3. према којем “потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом” покреће важна питања, посебно у вези са обавезом поштовања Бечке конвенције о уговорном праву. Према члану 27. ове Конвенције једна чланица не може се позвати на одредбе свог унутрашњег права да би оправдала неизвршавање уговора. Уколико члан 16. став 3. у вези са чланом 167. став 2. омогућава Уставном суду да одузме потврђеним међународним уговорима њихову унутрашњу правну снагу када нису у складу са Уставом, тада ће држава Србија, да не би прекршила своје међународне обавезе које произилазе из потврђених уговора, морати или да измени Устав – што није увек могуће имајући у виду комплексну процедуру предвиђену чланом 203. – или да откаже уговор или да се повуче из истог, уколико је таква могућност предвиђена самим уговором или је у складу са чланом 56. Бечке конвенције о уговорном праву.

Становиште Венецијанске комисије је да “српске власти треба да настоје да избегну било какав сукоб међународног права и националног Устава.” Наглашава се да иако “многа друштва са дугом демократском традицијом, такође дају већи значај националним уставима у односу на међународне уговоре”, то “не значи да се Устав тумачи на начин који не узима у обзир међународно право. Напротив, ово значи да

¹ Мишљење Венецијанске комисије бр. 405/2006 CDL-AD(2007)004, усвојено од стране Комисије на 70. Пленарној седници (Венеција, 17-18. март 2007, тачка 16. до 19. и тач. 107.).

домаћи органи власти, укључујући Уставни суд, треба да тумаче Устав на начин којим се избегава сукоб домаћег и међународног права.”²

У свом мишљењу изнетом у односу на Главу I - Основна начела људских права, Венецијанска комисија³ имплицитно указује на проблеме везане за тумачење одредби о људским и мањинским правима, јер је “формулација исувише сложена што може довести до многих проблема у тумачењу, а што даље може довести до допуштања претераних ограничења основних права” и констатује да ће “Судови, а посебно Уставни суд, морати да будно прате и обезбеде тумачење у складу са демократским вредностима утврђеним у Уставу и са међународним стандардима”; у вези са чланом 18. став 3. наглашава само да је “са правног становишта – текст ‘у корист унапређења вредности демократског друштва’ доста уопштен” и позитивно оцењује “навођење институција које врше надзор над применом међународних стандарда људских права“, уз интерпретацију и закључак да „из европске перспективе то значи да је судска пракса Европског суда за људска права од највећег значаја у тумачењу основних права у Уставу Србије”.⁴ Одредби у члану 18. став 3. Устава такође се могу упутити замерке да је уопштена и оставља широк простор за различита тумачења у пракси, посебно када се ради о „пракси међународних институција које надзиру спровођење међународних стандарда људских права“. Ова одредба посебно је значајна за правосудје, јер је она ослонац за тумачење уставних одредби о људским и мањинским правима.

Сугестије Венецијанске комисије у вези са проблемом који се односи на “међународну одговорности Републике Србије” су да би било “пожељније да се такве ситуације избегну тиме што би се *a priori* обезбедила потврда сагласности уговора са Уставом, пре потврђивања уговора”, што би се могло постићи уколико би се у члану 169. Устава који регулише поступак за оцену уставности закона пре његовог ступања на снагу, укључила и оцена уставности међународног уговора пре његовог потврђивања.⁵

У контексту процеса европских интеграција у коме Република Србија учествује, Венецијанска комисија указује и препоручује да се у члан 97. став 1. Устава, који утврђује да Република Србија уређује и обезбеђује свој међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама, “укључи одредба којом се изричито преносе одређена овлашћења органа Републике Србије на међународне или наднационалне организације,” и наглашава да би то могао бити правни основ за пренос овлашћења, као и да би одредба која регулише пренос овлашћења морала бити експлицитна.⁶

Венецијанска комисија указује и на терминолошке неусклађености одредби које се односе на међународне изворе права (нпр. одредбе у члану 16. и одредбе у члану 194. Устава) и упозорава да “оваква понављања, посебно уколико нису идентична, нису пожељна јер се тиме ствара ризик да се отвори осетљиво питање тумачења.”⁷ Поред одредбе на коју упућује Венецијанска комисија, ту су и друге одредбе Устава у којима је терминологија недоследна и конфузна: општепризнати принципи и правила међународног права (члан 16. став 1.); општеприхваћена правила међународног права

² Исто, тачка 17.

³ Исто, тачка 25.

⁴ Исто, тачка 26.

⁵ Исто, тачка 16.

⁶ Исто, тачка 18.

⁷ Исто, тачка 19.

(члан 16. став 2, члан 18. став 2, члан 142, став 2; члан 167. став 1. тачка 1.), потврђени међународни уговори (члан 18. став 3.); важећи међународни стандарди људских и мањинских права (члан 18, став 3.); пракса међународних институција које надзиру спровођење међународних стандарда људских права (члан 18. став 3.); међународни уговори (члан 17. и члан 75.).

2. Критике уставних решења и предлози изнети у стручној јавности у Србији

Одмах након усвајања Устава Републике Србије, као и дуги низ година у току његове примене, у стручној јавности, међу конституционалистима, струковним удружењима судија и јавних тужилаца, као и организацијама цивилног друштва, у студијама, стручним часописима, истраживањима и анализама, изношене су критичке замерке на уставна решења о статусу међународних извора права у правном систему Србије, на широко остављене могућности за различита тумачења ових уставних одредби у пракси што угрожава принцип легалитета, на нужност укључивања интегративне клаузуле у Устав, као и на неуједначену и конфузну терминологију о међународним изворима права, а формулисани су и предлози и препоруке за отклањање недостатака у уставним решењима.⁸ Ове примедбе и предлози изнети су и у јавној расправи вођеној током 2018. године о Радном тексту Амандмана на Устав РС које је припремило Министарство правде.

II НАЧЕЛО ЈАВНОСТИ РАДА СУДОВА

Устав регулише само начело јавности расправе пред судом и могућност ограничења овог начела,⁹ а не и начело и обавезу јавног изрицања пресуде, што је један од важних стандарда судског поступка.

III ОДНОС УСТАВНОГ СУДА И СУДОВА

Променама Устава РС није обухваћен однос између Уставног суда и судова. Утицај Уставног суда на рад судова остварује се посредно и непосредно. Посредан утицај остварује се кроз основну надлежност Уставног суда који одлучује о заштити уставности и законитости, јер се дејство одлука Уставног суда протеже и на рад судова. Непосредан утицај на рад судова много је деликатнији, не само када су у питању надлежности Уставног суда и надлежности судова у одлучивању о заштити људских и мањинских права, већ и неке друге надлежности Уставног суда (нпр. решавање сукоба надлежности, право суда да покрене поступак пред Уставним судом, заштита самосталности судова и независности судија пред уставним судом и др.). Практика је показала да су за статус судске власти нека питања посебно осетљива, као што су одлучивање о жалбама судија на одлуке ВСС код престанка функције односно разрешења судија, регулисање надлежности Уставног суда и надлежности везане за оцену уставности и законитости, заштиту људских права у поступку по уставној жалби, као и решавање сукоба надлежности.

⁸ У овим активностима суделовао је и ЦЕПРИС. Видети: Бељански, С. Пајванчић, М. Маринковић, Т. Валић Недељковић, Д. *Однос Уставног суда и судске власти – стање и перспективе*, Београд, 2019. Вид. и Бељански С., Пајванчић, М. (ур. Дајовић Г.), *Нормативна контрола уставности као основна (?) надлежност Уставног суда Србије (2009 – 2019)*, Београд, 2021.

⁹ Члан 32. ст. 2. Устава Републике Србије.

1. Надлежности Уставног суда

1.1. Мишљење Венецијанске комисије

У вези са надлежностима Уставног суда, Венецијанска комисија наглашава да је потребно извршити промене у члану 167. Устава и укључити надлежност Уставног суда везану за претходну контролу међународних уговора пре њиховог ступања на снагу. Такође указује на мањкавост члана 167. јер се у њему два пута наводи да Суд врши и друге послове одређене Уставом, али Комисија ближе не коментарише у ком правцу би ове измене требало извршити.

1.2. Критике уставних решења и предлози изнети у стручној јавности у Србији

Начин на који Устав РС регулише надлежност Уставног суда отвара питање да ли се надлежности овог суда могу регулисати само Уставом или и законом. У истом члану Устава две, по садржају и дејству, различите одредбе регулишу то питање. Једна је шира (члан 167. став 2. тачка 6.) и из ње следи да надлежности Уставног суда може регулисати и Устав и закон. Друга је рестриктивна (члан 167. став 4.) и из ње следи да надлежности Уставног суда може регулисати само Устав. Консеквенце ових контрадикторних норми су различите. У пракси то може да буде извор различитих тумачења, што је посебно деликатно када се ради о разграничењу надлежности Уставног суда у вези са уставносудском заштитом људских права у поступку по уставној жалби,¹⁰ и инстанционе контроле одлука судова која се остварује у судском систему. Поред тога, Уставни суд би могао бити у позицији да ценећи уставност закона који регулише надлежности Уставног суда утиче на обликовање садржаја властитих надлежности.¹¹

У складу са тим, требало би у члану 167. Устава брисати став 4, а у члану 167. став 2. тачка 6. брисати завршни део текста „и законом“.

2. Нормативна контрола

Нормативна контрола као основна надлежност Уставног суда све више се потискује и постаје „другоразредна“ надлежност овог суда. Удео предмета који се односе на нормативну контролу у укупном броју предмета се континуирано смањује. Овај тренд траје већ дужи низ година (15,53% у 2009. години до 1,28% у 2019. години). За разлику од тренда континуираног пораста укупног броја предмета (од 5177 у 2009. години до 36 892 у 2019. години) то се не бележи и код предмета који се односе на нормативну контролу. Велики је јаз између броја предмета који се односе на уставносудску заштиту људских права (више од 90% у укупном броју предмета), у односу на број предмета који се односе на нормативну контролу (мањи од 2% у укупном броју предмета).

Број иницијатива за оцену нормативне контроле општих правних аката се повећава. Знатно је мањи број предлога за оцену уставности који потичу од овлашћених

¹⁰ Члан 89. ставови 1. и 2. Закона о уставном суду прописује да Уставни суд, у поступку одлучивања по уставној жалби може поништити појединачни акт укључујући и пресуду као појединачни акт суда, забранити даље вршење одређене радње и одредити да се уклоне штетне последице таквог акта у одређеном року. У пракси ова одредба је била извор опречних ставова.

¹¹ Изменом Закона о Уставном суду, одлуке судова изузете су од могућности поништавања у поступку одлучивања по уставној жалби. Одлуком, 2/3 судија Уставни суд је потом по сопственој иницијативи покренуо поступак испитивања уставности овог законског решења и у својој одлуци констатовао његову неуставност (Одлука Уставног суда у предмету ИУз-97/2012. године.)

предлагача¹², а треба имати у виду и да Уставни суд ретко користи право да по сопственој иницијативи покрене поступак нормативне контроле. На пораст броја иницијатива у којима се оспорава уставност или законитост општег правног акта утиче више чинилаца: велика динамичност и обим законодавне активности; усвајање закона који су нови у правном систему рефлектују се на статус и права широког круга грађана и доносе промене које грађани тешко прихватају¹³; честе измене и допуне закона; велики број пратећих прописа за примену закона; широко Уставом гарантовано право сваког физичког или правног лица да иницирају поступак нормативне контроле; могућност да се нормативна контрола затражи у односу на било који општи акт¹⁴; процедуралне погодности као на пример да нема судских трошкова, као ни обавезе да се ангажује стручна помоћ адвоката и др.

Највећи број предмета нормативне контроле Уставни суд је решавао закључком којим се иницијатива одбацује или решењем о неприхватању односно одбацивању иницијативе. У више наврата и Уставни суд је указивао на пораст броја „очигледно неоснованих иницијатива, које не испуњавају основне процесне претпоставке за вођење поступка и одлучивање, са једне стране, али и пораст броја предмета у којима се покрећу бројна и сложена уставно-правна питања, а нормативна контрола проширује на све већи број одредби закона и других општих правних аката, са друге стране.“¹⁵ Све то умањује ефикасност рада Уставног суда.

Изаз из ситуације у којој је доведена у питање ефикасност рада Уставног суда, а нормативна контрола као основна надлежност Уставног суда је потиснута, Уставни суд види у измени „правног оквира за поступање Суда, односно интервенцију уставотворца и законодавца у правцу растерећења Суда растућег броја предмета у којима не постоје основне процесне претпоставке за поступање и одлучивање“, као и напуштање иницијативе за покретање поступка за оцену уставности и законитости и преиспитивање решења према коме свако правно или физичко лице има право на иницијативу за покретање поступка за оцену уставности и законитости у променама Устава.

Упркос чињеници да највећи број иницијатива за оцену уставности односно законитости Уставни суд одбацује, право на подношење иницијативе за оцену уставности и законитости које Устав гарантује широком кругу субјеката треба задржати. Право на обраћање свим органима власти као и право на подношење иницијатива и предлога је индивидуално право грађана и грађанки гарантовано Уставом и једно од демократских права грађана да учествују у вршењу јавне власти и утичу на органе јавне власти, право које грађани имају према свим органима јавне власти укључујући и Уставни суд. Управо пракса Уставног суда, који констатује да се број иницијатива повећава, као и чињеница да су управо иницијативе најчешће биле повод за покретање поступка нормативне контроле, говори да грађани то право и ефективно користе.

---

¹² И Уставни суд у више наврата констатује да поступке нормативне контроле „најчешће иницирају грађани“. Видети Преглед рада Уставног суда за 2013. годину, стр. 22.

¹³ Преглед рада Уставног суда за 2013. годину, стр. 22, Преглед рада Уставног суда за 2014. годину, стр. 2 и 26.

¹⁴ На пример, Акти привредних друштава, јавних служби, комора, фондова, и других организација и колективни уговори. Више у Прегледу рада Уставног суда за 2014. годину, стр. 3 и Прегледу рада Уставног суда из 2015. године стр. 22.

¹⁵ Преглед рада Уставног суда за 2016. годину и за 2017. годину.

3. Уставносудска заштита људских и мањинских права – Уставна жалба

Надлежност Уставног суда да одлучује о заштити људских права регулисана је Уставом, мада то није обухваћено у члану 167. Устава РС који регулише надлежности Уставног суда. Устав установљава и правни инструмент (уставна жалба) за заштиту људских права који могу користити лица чија права су повређена Уставног суда. Уставна жалба је инструмент који се користити као супсидијерно правно средство за заштиту људских права, односно Устав прописује да се уставна жалба може користити под условом да су исцрпљена друга правна средства за заштиту људских права или уколико друга правна средства за заштиту људских права нису предвиђена. Уставна норма је лапидарна па су бројна питања у вези са овим инструментом, који је био нови у уставном систему, регулисана Законом о Уставном суду, Пословником о раду Уставног суда као и ставовима Уставног суда који говоре да се Уставни суд у пракси сусрео са проблемима у вези са применом уставне жалбе као инструмента заштите људских права. Одлучивање о уставним жалбама постаје доминантна надлежност Уставног суда. Број уставних жалби се континуирано повећава као и број нерешених уставних жалби. На пример, укупан број уставних жалби у раду у 2017. години је 25846, што чини чак 97,02% од укупног броја предмета у раду. Од тога 13628 су нерешени предмети из претходних година, 12118 су новоформирани предмети док је само 5460 решених предмета. На пример, процентуално повећање броја нерешених уставних жалби између 2016. и 2017. године је чак 30,48%.

У годишњем Прегледу рада, Уставни суд констатује да се већ читаву деценију бележи “тенденција раста степена оптерећења Уставног суда новим предметима”, да је „тежиште поступања у предметима уставних жалби”, као и да се нису остварила “очекивања да ће се прилив уставних жалби смањити, као последица законодавних решења према којима од маја 2014. године заштиту права на суђење у разумном року у поступцима који су у току пружају судови опште и посебне надлежности”, па Уставни суд констатује да се “пред Уставним судом се у све већем броју оспоравају одлуке судова опште и посебне надлежности донете у поступку заштите означеног уставног права, и то не из разлога што заштита није пружена, већ што подносиоци нису задовољни одлуком суда”.

Полазећи од горе реченог, а у циљу отклањања правних празнина везаних за коришћење уставне жалбе, члан 170. Устава требало би допунити општом упућујућом одредбом која ближе регулисање примене уставне жалбе делегира законодавцу.

Прилог 3

БИОГРАФИЈЕ ЧЛАНОВА РАДНЕ ГРУПЕ

ВИОЛЕТА БЕШИРЕВИЋ (координаторка радне групе) је редовна професорка Уставног права и Права Европске уније на Правном Факултету Универзитета Унион у Београду (запослена од 2006.), придружена научна сарадница у Институту за демократију Централноевропског универзитета у Будимпешти и гостујућа професорка Центра за право и плурализам Универзитета Милано-Бикока. Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Београду, а магистрала и докторира из области Упоредног уставног права на Централноевропском универзитету у Будимпешти. Добитница је Фулбрајтове стипендије (2012). Била је постдокторандкиња на Правном факултету Универзитета Њујорк (NYU) на којем је радила научно истраживање о уставном судству. Усавршавала се и на правним факултетима Универзитета Џорџ Вашингтон и Универзитета Бригам Јанг у САД, као и на Институту Асер у Хагу. Каријеру је започела у Савезном министарству правде бивше СФРЈ и СРЈ, (1986-1994), радила је као правна заступница у Институту за уставну и законодавну праксу у Будимпешти (1995-2001), била је дипломата и конзул у Мађарској (2001-2005), као и координаторка истраживања у Центру за људска права на Централноевропском универзитету у Будимпешти (2005-2006). Од 2008. до 2012. била је чланица Комисије за помиловање. Положила је правосудни испит (1989), иступала је као *amicus curiae* пред Уставним судом Србије и као вештак у међународној инвестиционој арбитражи под окриљем Сталног арбитражног суда у Хагу. Чланица је ЦЕПРИС-а, управног одбора Европске организације за јавно право, управног одбора Фондације за отворено друштво у Београду и управног одбора НВО АСТРА. Главна је и одговорна уредница часописа Правни записи. Ауторка је бројних радова објављених на српском и енглеском језику из области Уставног права, Уставног права ЕУ и Права људских права, укључујући зборник *New Politics of Decisionism* (ур., Eleven Publishing, The Hague, 2019) и чланак *Making Sense of the Political Question Doctrine: The Case of Kosovo*, *Review of Central and East European Law*, Vol.46, No.1, 2021, pp. 91-130.

ВИДА ПЕТРОВИЋ ШКЕРО је пензионисана судија и бивша председница Врховног касационог суда. Једна је од оснивача и бивша председница ЦЕПРИС-а. Чланица је Савета за штампу. Дипломирала је на Правном факултету у Београду 1974. године, након чега је радила као судијски помоћник у Другом основном суду у Београду. Правосудни испит је положила 1977. године. Изабрана је за судију Другог основног суда у Београду 1978, где је постала руководитељка одсека за грађанско право (1992). Била је разрешена функције 2000. године заједно са 13 других судија због свог залагања за независност правосуђа, након чега је радила као адвокат у Београду. Именована је за председницу Окружног суда у Београду 2001, а 2002. за судију Врховног касационог суда (Грађанско одељење). Изабрана је за председницу Врховног касационог суда 2005, где је радила све до одласка у пензију 2014. године. Током своје каријере учествовала је у бројним тренинзима и едукативним курсевима за судије у области људских права и праксе Европског суда за људска права, организоване од стране Савета Европе, због чега је постала национални тренер у области људских права, са посебним фокусом на чланове 2,3,5,6. и 8. Европске конвенције за људска права. Од 2002. до данас више пута је именована за чланицу радних група за израду Закона о уређењу судова и Закона о парничном поступку. Вида Петровић-Шкоро је на листи експерата Мисије ОЕБС-а, а 2014. године била је изабрана за награду „ОЕБС личност године“, због своје преданости заштити и одржању судијске независности. Објавила је многобројне стручне радове из области судијске независности, уређења судова, уставног, грађанског и породичног права.

САВО БУРЂИЋ је судија Апелационог суда у Новом Саду и бивши члан Високог савета судства. Магистар је правних наука. За судију Окружног суда у Новом Саду изабран је крајем 1992, за судију Вишег суда у Новом Саду 2010, а судија је Апелационог суда од новембра 2013. године. Био је саветник у Покрајинском заводу за јавну управу и Заменик покрајинског секретара за правосуђе, управу, прописе и права националних мањина. Од 2016. до априла 2021. године судија Ђурђић је вршио функцију изборног члана Високог савета судства из реда судија.

Од оснивања је и члан Друштва судија Србије. Области рада судије Ђурђића су кривично право и криминалитет малолетника. Објавио је радове из кривичне материје, делинквенције малолетника, правосудно-организационог и уставног права, уз активно учешће на стручним и научним скуповима. Коаутор је истраживања о криминалиту малолетника. Члан је Савета за праћење и унапређење рада органа малолетничког правосуђа. На округлим столовима, и у току расправе о уставним променама у правосуђу 2017. и 2018., као члан ВСС-а учесник је, предлагач и један од аутора ставова које је овај орган усвојио 2018. године. Из ове области излагао је и објавио радове на међународним стручним и научним скуповима, укључујући радове *Улога ВСС у заштити судске независности од непримерених медијских притисака* (Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Палић, 2017), и *Независност судства и уставно начело поделе власти – у светлу предложених промена Устава РС о правосуђу*, (Копаоничка школе природног права, 2020.). О збивањима у судству и у друштву поводом предложених промена Устава и рада ВСС-а у периоду 2018-2021, објавио је петнаест текстова на порталу „Отворена врата правосуђа“ и десетину чланака у дневној и недељној штампи (Данас, Време, Политика).

РАДОВАН ЛАЗИЋ је заменик тужиоца у Тужилаштву за ратне злочине, председник Управног одбора Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, члан Управног одбора Правосудне академије и бивши члан Државног већа тужилаца из реда јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца. Члан је Управног одбора ЦЕПРИС-а. Дипломирао је на Правном факултету у Београду 1995. године, положио правосудни и адвокатски испит 1998. а 2001. године изабран је за општинског јавног тужиоца у Бачкој Тополи. Између 2010. и 2015. године вршио је функцију заменика Апелационог јавног тужиоца у Новом Саду, а потом и заменика јавног тужиоца у Вишем јавном тужилаштву у Новом Саду до 2016. године. У периоду 2016-2020 био је изборни члан Државног већа тужилаца. Током своје каријере учествовао је на многобројним саветовањима и конференцијама у Србији и иностранству, а више пута био је и члан управних одбора, стручних тела и радних група Министарства правде, и то у Поткомитету за људска права и имовинско-правне односе Савезног комитета за Косово и Метохију, односно у Одељењу за правосуђе Координационог центра за Косово и Метохију-одбране окривљених пред међународним већима УНМИК-судова на Косову (2001). Учествовао је као члан експертских радних група при изради Закона о јавном тужилаштву и Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава (2012), Националне стратегије за реформу правосуђа (2013), Закона о високом савету судства и Закона о државном већу тужилаца (2013), Закона о Државном већу тужилаца (2013) и др. Био је члан радног тела Државног већа тужилаца за израду нацрта критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата приликом предлагања и избора на јавнотужилачку функцију (2014 и 2015). Аутор је великог броја стручних радова у области правосуђа и кривичног права.

ПРЕДРАГ МИЛОВАНОВИЋ је заменик јавног тужиоца у Другом основном јавном тужилаштву у Београду (од 2016. године) и изборни члан Државног већа тужилаца. Дипломирао је на Правном факултету у Београду 2009, након чега је волонтирао у Трећем општинском јавном тужилаштву у Београду. Од 2011. до 2012. године био је запослен као приправник у Првом основном јавном тужилаштву у Београду, а од 2014. до 2016. године као виши тужилачки помоћник у Трећем основном јавном тужилаштву у Београду. Током своје каријере био је члан бројних одбора и стручних тела укључујући Удружење тужилачких и судијских помоћника (од 2016), био је председник управног одбора Удружења тужилачких и судијских помоћника (2012-2017), као и члан радне групе за побољшање положаја судијских и тужилачких помоћника, формиране од стране Комисије за спровођење националне стратегије за реформу правосуђа.

МАРИЈАНА ПАЈВАНЧИЋ је пензионисана редовна професорка Уставног права на Правном факултету Универзитета у Новом Саду. Написала је преко 15 монографија и 300 научних чланака, објављених у Србији и иностранству, из области Уставног права, Изборног права, Парламентарног права, Студија рода и заштите људских права. Чланица је ЦЕПРИС-а, Српског удружења за уставно право, Одбора за проучавање националних мањина и људских права при

САНУ, и Европског удружења за Изборно право. Била је гостујући предавач на бројним универзитетима у региону бивше Југославије, укључујући Универзитет у Бањалуци, Универзитет у Источном Сарајеву и Универзитет Медитеран у Подгорици. Била је ангажована као водећа експерткиња при изради Нацрта закона о родној равноправности (2005 и 2012) и Закона о родној равноправности (2021). Учествовала је као чланица експертских радних група при изради Нацрта Устава Републике Србије (2005), као и многих прописа, укључујући Нацрт закона о истополним заједницама (2021), Закон о забрани дискриминације (2021), Закон о заштити права и слобода националних мањина (1992), Закон о изборима посланика у Савезну скупштину (1992), документа попут првог Акционог плана за унапређивање положаја жена и родне равноправности (2008-2009), националног Акционог плана за родну равноправност (2019), Националне стратегије за превенцију насиља над женама и породичног насиља (2021) и др. Ауторка је бројних радова објављених на српском и енглеском језику из области Уставног права, Изборног права и Парламентарног права, укључујући *Коментар Устава Републике Србије* (2009) и чланак *Уставни положај судова у оквиру организације власти : нормативни оквир - проблеми нормативног и фактичког карактера*, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр.3-4, 2017, стр.173-189.

ТАНАСИЈЕ МАРИНКОВИЋ је редовни професор Уставног права на Правном факултету Универзитета у Београду. На истом факултету је дипломирао (1999) и докторирао (2009), а магистрирао је на Правном факултету Универзитета Париз I (2003) са тезом *Системи избора судија као јемство судијске независности*. Усавршавао се и на другим европским високошколским установама, из области упоредног уставног права и међународног права људских права: Институту за федерализам у Фрибуру, Међународном институту за људска права у Стразбуру, Централноевропском универзитету у Будимпешти, и Универзитету у Оксфорду. Од 2000. године запослен је на Правном факултету Универзитета у Београду на предмету Уставно право, прошавши сва звања од асистента-приправника до редовног професора. Предавао је и на универзитетима у Бордоу, Сарбрикену и Палерму. Као експерт Савета Европе држао је обуке из области примене Европске конвенције за заштиту људских права судијама и стручним сарадницима основних, виших и апелационих судова, као и Управног и Врховног касационог суда у Србији, а као експерт ОЕБС-а држао је обуке из области забране дискриминације за припаднике Министарства унутрашњих послова. На позив Уставног суда Републике Србије учествовао је у више јавних расправа, у различитим поступцима. Главни је уредник часописа *Нови Архив за правне и друштвене науке* Правног факултета Универзитета у Београду. Био је уредник Правне библиотеке Службеног гласника Републике Србије. Био је дугогодишњи генерални секретар, а потом и председник Српског удружења за уставно право. Члан је ЦЕПРИС-а. Његове последње књиге су *Расправа о праву на слободне изборе* (Досије, 2019) и *Serbia* (Constitutional Law, Wolters Kluwer, 2019).

РОДОЉУБ ШАБИЋ је адвокат у Београду, бивши народни посланик и потпредседник Народне Скупштине Републике Србије, бивши министар за државну управу и локалну самоуправу Владе Србије, као и бивши Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности у Републици Србији. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Београду, магистар је уставног права, положио је правосудни испит. Члан је Управних одбора Београдског центра за безбедносну политику и Регулаторног института за обновљиву енергију и животну средину. Више година је био на челу велике адвокатске канцеларије. Током каријере био је и руководиолац правних и опшних послова у Већу синдиката Београда, шеф кабинета савезног секретара за правосуђе и државну управу и подсекретар у Савезном секретаријату за законодавство СФР Југославије. Бирао је у два мандата за Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности у Републици Србији. Од 2019. поново је адвокат. Аутор је великог броја текстова објављених у научним и стручним часописима, и у дневној штампи. Добитник је бројних признања и награда стручне и шире јавности укључујући: *Личност године у борби за слободу медија* (Мисија ОЕБС-а 2008), *Витез позива* (Лига Експерата – ЛЕХ, 2010), *Личност године* (Мисија ОЕБС-а, 2011), *Награда за допринос борби против корупције* (Мисија ЕУ и Савет за борбу против корупције 2011), *Награда за допринос Европи* (Европски покрет у Србији и

Међународни европски покрет, 2013) и *Априлска награда за развој демократских вредности и поштовања људских права* (Град Шабац 2018).

ВЛАДИМИР БЕЉАНСКИ је адвокат са седиштем канцеларије у Новом Саду. Био је члан Управног одбора Адвокатске коморе Војводине од 2007. до 2014. године, а од тада је члан Управног одбора адвокатске коморе Србије. Значајни део професионалног ангажовања је усмерен на одбране у кривичним поступцима повезаним са пословањем у привреди, а био је бранилац и у великом броју поступака за ратне злочине, организовани криминал и друга тешка кривична дела. Предавач је на Академији Адвокатске коморе Србије, а у последњих 15 година учествовао је као предавач на великом броју семинара, саветовања и конференција из области кривичног права и људских права. Био је пуномоћник у првом пресуђеном предмету против Србије у Европском суду за људска права у Стразбуру. Завршио је специјалистичке обуке из области хуманитарног права у организацији Шведске адвокатске коморе, Интернационалне адвокатске коморе, Међународног кривичног суда за бившу Југославију, Министарства правде и Фонда за хуманитарно право, као и из области медијског права на Универзитету Оксфорд. У Међународној унији адвоката је Национални представник Србије. Од 2017. године је председник Адвокатске коморе Војводине.

ТЕОДОРА МИЉОЈКОВИЋ (секретарка радне групе) је докторандкиња у области упоредног уставног права на Централноевропском универзитету, Одсек за правне студије, у Бечу, чланица Београдске групе за теорију права и стажисткиња у Институту за демократију у Будимпешти. Основне студије завршила је на Правном факултету у Београду 2018. године, а мастер студије на Централноевропском универзитету у Будимпешти 2019. године са тезом *Значај уставног суда у процесу демократизације – случај Словеније, Хрватске и Србије*. У својој докторској тези упоредно-правно обрађује питање реформи судства из перспективе принципа владавине права и судијске независности под менторством професора и бившег судије Европског суда за људска права Андраша Шаја. Током својих студија, учествовала је у организацији бројних конференција и семинара под окриљем Београдске групе за теорију права и Српског удружења за правну и социјалну филозофију. Била је ангажована као сарадница и заменица уредника за правне портале *Jurist, ICON-International Journal of Constitutional Law, Review of Democracy*. Тренутно је чланица уредничког одбора часописа *Eudaimonia* и асистенткиња уреднику у Ревизи демократије (*Review of Democracy*). У 2020. години била је ангажована као сарадница у настави професору Андрашу Шају на предмету *Владавина права и илибералне демократије* на Централноевропском универзитету у Бечу.